

אמרות הרב קוק לחגים ומועדים עם הסברים

'מגד ירחים'

כל עלוני מגד ירחים שיצאו לאור בשנים תש"ס-תשע"ט (2000-2019)

מופיעים בהמשך דף זה, [או בקישור: עלוני המגד - לחצו כאן](#)

בית הבחירה' שהרי בנין המקדש מבטא את השיא , את האידיאל הגדול של עם ישראל בעולם - גילוי שם ד'.

מִרְן הַרְבַּ זצ"ל , פעל להקמת תנועה בשם "דגל ירושלים" שמטרתה הייתה להציב בפני "התנועה הציונית" את האידיאלים הרוחניים , ועל ידי כך לשלב בין עולם החול החיצוני ('ציון') לעולם הקודש הפנימי ('ירושלים').

לפי הבנתו ודעתו, "מיד שתדע האומה שלתחיה הלאומית **ישנם שני עמודים ושניהם חזקים**"... "אז שניהם יחד יתקדשו, והמונים המונים יאספו אל הדגלים, **שהם באמת דגל אחד**, בעל דו פרצופים, **או שני כרובים אשר פניהם איש אל אחיו**"

(איגרות הראיה חלק ג איגרת תתקה)

בהקימו את תנועת "דגל ירושלים" הביע תקווה כי **תחת דגלי "ציון" ו"ירושלים" - הכל יתאחד**. הוא קבע כי אין אנו מבדילים בין איש לאיש במדידה של מידת כשרותו המיוחדת, **"אבל אנו מבדילים בין קודש לחול"** שהם הם צריכים להיות כל אחד שלם במחיצתו, והקודש מקדש את החול לאושרו וטובתו, וחלילה להחול לחלל את הקודש "כי נפשו הוא חובל" (אגרות הראיה ג , איגרת תתקמז)

נרומם את **דגל ציון על ידי הוד דגל ירושלים** אשר יתנוסס עמו יחד, נלך קוממיות, נאמר לציון: "מלך אלוקיך"! (איגרות הראיה חלק ג איגרת תתקה)

על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" גיליון 202 אִייר תשע"ו)

מגד ירחים ניסן (מהדורה ה)

...ובליל התקדש חג הננו מלאי גאולה,

מלאי חרות עליונה

וחרותנו משחררת את רוחנו

ורוח כל היקום,

מגלה את האוצר הצפון בנו פנימה,

כי רוח אל חי העולמים בנו חי...

(עולת ראייה ב עמ' רנו)

ממלכת מצרים הגדולה והחזקה, הכח המחנק והלוחץ הזה, היתה אז עומדת ברום עז תוקף של הקולתורה העולמית. וכמו העולם כולו היא היתה בניגוד גמור לכל החפץ העליון של השאיפה האלהית, של הנשמה הישראלית.

כותב מרן הרב זצ"ל בדברי פרשנותו לתחילת ההגדה של פסח: "חפץ העבדות המוחלטת, הטומאה והרשעה והבערות הנלוות עימה...והיד החזקה [המצרית] הלוחצת הזאת לא יכלה לשנות טבע הנשמה בפנימיותה הוויתרה ועצמותה."

לאמור: המצרים לחצו ודחקו אותנו בשלושה מישורים: במישור הגופני שבא לידי ביטוי בשעבוד, במישור הנפשי שבא לידי ביטוי בעבודת פרך, וחמור מכל גם במישור הנשמתי הנשמה הישראלית. נצטמקה ולא יכולה היתה אז להתגלות ולצאת לפועל כיוון שהטומאה המצרית דחקה אותה, (על פי עולת ראייה ב עמ' רסד)

בליל התקדש החג – עליו נאמר "היום אתם יוצאים" - אנו מציינים לא רק את היציאה אלא גם את הכניסה אל תוך שערי הביטוי האמיתי של נשמתנו. בליל זה אנו מלאי גאולה.

חג שחרורנו וגאולתנו, הוא החג לחירות רוחנו, חג של גילוי האוצר הצפון בנו פנימה, החי בנו, ואף ברוח
כל היקום -
העולמים!
רוח אל חי

(על פי מאמרו של הרב חיים פרג'ון ב"מגד ירחים" גיליון 213 ניסן תשע"ז)

מגד ירחים אדר ב' (מהדורה ה')

"...מאד אנו צריכים בחיינו, שהסודות הנעלמים יצאו ויתגלו,

כי על ידי גילוייהם של הסודות נכיר עצמנו, נכיר מה שחבוי בקרבנו...

...בשעה שנבוא לאותה הבחינה של "לבסומי עד דלא ידע"...

ניפטר פחות לשעה, מכל אותן ידיעות המטעות אותנו...

מבושמים אנו יותר מיד" מדמיונות חיצוניים,

ובשביל כך - אין אנו מרגישים את האמיתיות

של הפנימיות שלנו..."

(איגרת הפורים "היסוד" גיליון קכב)

הרבה 'מסכות' יש בחיינו והרבה כיסויים המטעים את ראייתנו והבנתנו ... קדושת פורים באה להסיר את המסכות. לחשוף את העולם הפנימי אשר מאחורי המסכות ולהביא לכך שלא יהיה פער בין הנגלה בחיינו לבין המכוסה.

אנו יודעים כי בחיי היום יום קיימים פערים גדולים בין העולם הפנימי לחיצוני, בין האמת לבין המציאות כפי שהיא נראית כלפי חוץ. הרבה שקר ומסכות יש בחיינו, פעמים שאנו שמים את המסכה במודע ופעמים שאין אנו יודעים ששמנו אותה... מדרגת העולם הזה היא מדרגת מציאות חיים שיש בה לא מעט העלם והסתר... מאד קשה להבחין באמת וחסרה ההארה שתאיר לנו את המציאות בשלימות מכל צדדיה ובחינותיה.

קדושת פורים היא קדושת הגילוי. אין נסתר - הכל נגלה ! אין שם ד' במגילה כי אין צורך לקרוא בשם ד' המפורש, כי גם ההופעות הנסתרות – נגל ות הן !

כל 'מלך' – הוא מלכו של עולם, וכל 'אירוע' - הוא יד ד' במציאות. אפילו הפור - המסתיר כל כך לכאורה את ההכוונה וההשגחה ונראה 'מקרר' מגלה את ההשגחה האלקית על ישראל בכל עוצמתה . כלפי חוץ – נראה העם כ'מפוזר ומפורד' אך בתוכו אחד הוא . קריאת אסתר "לך כנוס את כל היהודים" היא הקריאה להשוות בין העולם הפנימי לעולם הנגלה. להסיר מסכות ולחיות באחדות החיים .

נתקדש לקראת ימי הפורים, נקלוט מקדושת הפורים המעניקה כוח של גילוי והסרת המחיצות והמסכות, ונמשיך את קדושת ימי הפורים לכל ימות השנה .

(על פי מאמרו של הרב זאב קרוב [זצ"ל] "מגד ירחים" גיליון 138 אדר ב תשע"א)

מגד ירחים אדר א' (מהדורה ה')

קיום עם ד' בכל צביונו ותמימותו,

[ש]הוא אפשרי דווקא בארץ ישראל...

על כן באשר קדושת הזמנים היא היסוד של קיום התורה ועיקריה,

והוראה שלימה על נצחיותה...

צריכה [קדושת הזמנים] להיות שייכת לארץ ישראל,

להורות כי אין אפשרות... שתוכר בתור דת נפרדת

מהתכלית של קיום האומה וגדולתה בכל צדדיה....

(עין איה, מסכת ברכות פרק תשיעי, סימן שכו)

קיומה של התורה תלוי בקיומו של עם ישראל, עם ד', אשר יכול להגיע לשלימות ולתמימות רק בארץ ישראל.

כאשר העם מאוחד ויושב במקומו הטבעי - מבסיסי התורה העיקריים הוא עניין קדושת הזמנים, האחראי על קביעתם הוא בית הדין הגדול שבירושלים. ממנו – יצאה התורה לכלל ישראל, ובהיותה שולטת על הזמן - אין הזמן שולט עליה. שהרי מי שהזמן שולט עליו עובר וחולף, לעומתו מי ששולט על הזמן - הוא נצחי.

למדנו מכאן כי יסוד קיומה של התורה קשור לארץ ישראל, ועל כן קידוש החודשים ועיבור השנים תלויים בארץ ישראל.

בפרק התשיעי של מסכת ברכות (דף סג, א) מסופר על רבי עקיבא שהיה 'מעבר שנים וקובע חודשים בחוץ לארץ', ושם הסבר הדבר הוא שדווקא רבי עקיבא עשה זאת - משום ש'לא הניח כמותו בארץ ישראל'. על כן חזר בו רבי חנינא, מתוך בכי, מכוננתו לעבר שנים ולקבוע חדשים בחוץ לארץ.

מין הרב זצ"ל מסביר עומק עניין זה בפרשנותו למסכת ברכות בספר עין איה (סימן שכו) .

להבנתו, ברור הדבר כי גם "בחילופי המצבים ונדידת ישראל בעמים במשך גלות ארוכה ומרה...גם אז יתקיי"ם כל דבר - כתורה... אלא שצריך להכיר שסיבת נצחיות התורה היא מפני שאנו מובטחים בדבר ד' אשר יקום לעולם, ששוב נשוב לארץ חמדה, ונהיה שם לעם סגולה, כאשר דבר ד' לנו..."

בחודש אדר ראשון, צריכים אנו להזכיר לעצמנו את יכולתם וכוחם של החכמים לקדש את החודשים ולעבר את השנים. אמנם, עתה עדיין אנו משתמשים בלוח שנקבע בעבר, אבל תקוותנו ובטחוננו הברורים הם כי כאשר תשוב ותתחדש 'סמיכת הזקנים' בארץ כי אז יתגלה שוב הכוח המיוחד של חכמי ישראל לקדש את הזמנים.

(על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" גיליון 174 אדר א תשע"ד)

מגד ירחים שבט (מהדורה ה)

"...ההוד וההדר והפאר המיוחד

שיש במצוות התלויות בארץ -

כשהן מתקיימות עכשיו בארץ ישראל -

על ידינו ...

מתגלה הוא לנו מתוך עוז חפצנו הפנימי

המפעם בקרב נשמתנו

להעמיד את צביון אומתנו על ארץ אבותינו

במלוא תוארה..."

(ישראל ותחייתו, אורות עמ' נז-נח)

החזרה לארץ ישראל מחייה את המצוות התלויות בארץ ומעבירה אותן לפסים מעשיים. מרן הרב זצ"ל ראה בניצני הקיום של אלו סימן לבאות - בהיותן מעידים על רצון פנימי של העם לממש את מהותו השלימה בחיים דווקא בארץ ישראל.

בתקופת הגלות, שמרו המצוות בכללן על ייחודו של עם ישראל, ומנעו ממנו להתבולל בין הגוים והן אשר הביאונו לשיבת ציון, כך - מלמד אותנו מרן הרב זצ"ל כי המצוות התלויות בארץ, יביאונו לחיים נשגבים

בארץ ישראל.

בספר "כפתור ופרח" לרבי אישתורי הפרחי (בפרק יז) האריך המחבר לבאר בטוב טעם כי קדושת ארץ ישראל היא מעלה בפני עצמה, אלא שבמצורף מכוח קדושתה היא מעוטרת מפני יקרת מעלתה ושלימות ישראל במצוות - התלויות דווקא בה. (כלשון מרן הרב זצ"ל במבוא לספר "שבת הארץ")

בדברים אלו עונה מרן הרב זצ"ל לשאלת הרידב"ז כיצד והאם ניתן 'להפקיע את קדושת הארץ' על ידי 'היתר המכירה' בשביעית בזמן הזה, ותשובתו והדגשתו היא שקדושת הארץ היא עצמית ועומדת תמיד בעינה ובכל מצב.

המצוות התלויות בארץ, מזכירות לנו את ההבדל המהותי הקיים בין ארץ ישראל לשאר הארצות בקיום המצוות כולן ובחיים הישראליים בכללותם.

(על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" גיליון 198 שבט תשע"ו)

מגד ירחים טבת (מהדורה ה)

"...אמנם עזרא שכבר ראה ראשית לו ,

להכין הגנה לתורה -

גם לימי הגלות הארוכה הבאה,

הוא ראה כי ההרחבה הגדולה

שעל פי דרך הביאור ...תוכל לבוא לידי [אפילו עד] 'הפרת תורה'

על כן התחיל ביותר להנהיג את דרך הפירוש.."

(הקדמה לעין איה)

על פי המסורת נסתלק עזרא הסופר בתשעה בטבת, ראוי לזכרו לברכה, ולהעלות כאן רק חלק מפעולותיו העצומות למען עם ישראל ותורתו.

עם עלייתו לארץ ישראל מבבל, בעקבות הצהרת כורש, גילה עזרא כי המצב הרוחני הוא בשפל. החכמים והעשירים העדיפו להישאר בגולה, ואז הבין וידע שבית שני לא יעמוד לעד ואחריו עוד תהיה גלות ארוכה.

מִן הַרְבֵּי זַ"ל מְצִי"ן כִּי הַבַּיִת הַרְאִשׁוֹן שֶׁנִּבְנָה בְיַמֵּי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ אֵיחָד אֶת כָּל הָעָם וְאִילוּ הַבַּיִת הַשֵּׁנִי נִבְנָה
עַל יְדֵי יְחִידִים שֶׁמָסְרוּ
נִפְשָׁם וְעָלוּ לָאָרֶץ
יִשְׂרָאֵל מִבָּבֶל.

חשוב לדעת כי עזרא שינה את 'הכתב העברי' (הקדום) בה היתה כתובה התורה ל'כתב האשורי', זאת משום "שאחד הטעמים [היה] לקרב על ידי זה את דורו להבנת התורה ולימודה" (אגרות הראיה ב, תקצד) בתקופתו - נשתנתה גם צורת הלימוד מ' ביאור' שהוא עיסוק בכללי התורה ויסודותיה הרוחניים ל' פירוש' שהוא דיון בכתובים לפרטי הדברים המעשיים.

מִן הַרְבֵּי זַ"ל מְסַבֵּר שִׁנּוּי זֶה בְּבִקְשָׁתוֹ שֶׁל עֶזְרָא לְבָנוֹת 'חֹמֶה רֹחֲנִית' אֲשֶׁר תִּגּוֹן עַל הָעָם וְהַתּוֹרָה בְּהִיּוֹתוֹ בְּגִלּוֹת וְזֹאת עַד בּוֹאָה שֶׁל הַשִּׁיבָה אֶל הָאָרֶץ.

(על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" גיליון 172 טבת תשע"ד)

מגד ירחים כסליו (מהדורה ה')

...שתהיה הטהרה והצניעות

המטרה הראשית בח"י המשפחה –

ואחריהן ימשכו יתר המידות והדעות הישראליות –

זה - שנאו היוונים,

וראו בזה צר ואויב לתרבותם...

(עין איה, מסכת שבת א עמ' 61)

המיקום של הדלקת הנרות בפתחי הבית מוסבר בפשטות בכך שיש בזה פירסום לנס הניצחון על היוונים. אך עדיין יש מקום לשאול: מהו הנס ומה היתה הגזירה, וכיצד הפר אותה הנס?

מין הרב זצ"ל מדגיש כי הפגיעה בצניעות המשפחה והבית היהודי היתה נדבך מרכזי באסטרטגיה היוונית שביקשה להמיר את ישראל מעל דתם.

במדרש קדום (אוצר המדרשים עמ' קפה) מתוארת הגזירה לפיה נמנעו מן היהודים כל השימושים הרגילים והאינטימיים של הבתים, בכך שאסרו עליהם את בניין הדלתות והפתחים, וכך נפרצו הבתים לכלל עבר - "שכל בית שאין לו דלת - אין לו כבוד ולא צניעות, וכל הרוצה להיכנס נכנס בין ביום בין בלילה" (שם)

אכן, כאשר בעקבות המרד נוצחו היוונים ובוטלו הגזירות - חזרו הבתים לתפקודם הפנימי ולשימושם הנכון והראוי.

פתח הבית אשר בו קבועה המזוזה הוא הסמל לצניעות ולקדושת הבית היהודי.

בית הפתוח לכל - הוא בית שאין בו הבחנה בין רשות היחיד לרשות הרבים. חשיפת הדברים הנעשים בבית ואשר הצניעות יפה להם מנגדת לערכי הצניעות היהודית. על כן המזוזה - היא סימן ההיכר והביטוי לקדושת הבית. הרפיון בקיום מצוות המזוזה הביא לגזירה היוונית שניצלה רפיון זה וביקשה למנף באמצעותו את שאיפתם של היוונים בהמרת הדת והדעת היהודיים.

על כן מצוות נר חנוכה בפתח הבית, כמצוות המזוזה, היא הסמל לתוכן החיים היהודיים והדלקת הנר בפתחי הבתים היא כמובן הביטוי לניצחון הרוחני הזה על גזירת היוונים.

(על פי מאמרו של הרב אליעזר חיים שינוולד ב"מגד ירחים" גיליון 85 כסלו תשס"ז)

מגד ירחים חשוון (מהדורה ה')

חלילה לומר,

שערכה של תורה -

איננו כי אם הכשר למעשה המצוות,

אבל היא עליונה וחשובה בקדושתה,

בפני עצמה .

(מבוא לשבת הארץ)

מצוות 'תלמוד תורה' עומדת מעל כל מצוות התורה: "ותלמוד תורה כנגד כולם". ללימוד - שני פנים, האחד - אמצעי לקיום מצוות: "אין בור ירא חטא ולא עם הארץ חסיד" (אבות פרק ב, ה), וכמובן שהלימוד נותן לנו את הכלים הבסיסיים לקיום המצוות במיוחד בלימוד של הלכה למעשה. ושנית - מעל ללימוד זה עומד עצם הלימוד, אשר הוא החיבור לתורה הקדושה אשר היא דבר ד' .

"התורה בעצמה, היא האידיאל של דעת היהדות ממקורה, ברוחניותה ומעשיותה, והוא - יותר נעלה מן המעשה המדויק, של כל הלכה ושל כל פרטיה הרבים. אלא - שהעוסק בתורה לשמה מביא אותו התלמוד - לידי מעשה, בקום עשה ובשב ואל תעשה, שעל ידי

טל של

תורה הפנימית

, מרגיש הוא את כח החיים שהולך ומתפשט בכל ההוייות, עד שנוצר התלמוד כולו בכל הרחבתו" (שמונה קבצים, קובץ א תרל"ט)

אתגר גדול זה עומד לפנינו בפרוס השנה החדשה המיוחדת, שכן הרי זו שנת השמיטה ובה עלינו להשכיל כיצד למלא את עולמנו בתורה רחבה, היא הביטוי של הצמאון הפנימי לדעת ד', תורה שתחדור לכל פרטי החיים...

על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" גיליון 195 חשוון תשע"ו

מגד ירחים תשרי (מהדורה ה)

... על ידי העלייה של יום הכיפורים

מתרחקים הרבה מן העולם הזה...

ואותם הימים שבין יום הכיפורים לסוכות

ניתנו לחינוך של חזרה לענייני העולם הזה

בתיאור הגון בקדושה ...

(עולת ראייה ב עמ' שסז)

מִן הַרְבֵּה זָצ"ל מֵתֵאָר אֶת הַסִּכְנָה הַקִּיּוּמִית כַּאֲשֶׁר הָאָדָם מֵתְרוֹמֵם לְעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים תּוֹךְ הַתְּנַתְּקוֹת מַחִי
הַמְצִיאוֹת הָאֶרְצִית: וְכֵן הוּא כוֹתֵב:

"לפעמים על ידי שמתאמצים להיות מודבק ברוחניות עליונה, מתרוממים כל כוחות החיים הרוחניים למעלה בעולם המחשבה העליונה, והגוף נעזב מן הנשמה (אורות התשובה י"ד, ב). ועל ידי זה המידות הרעות שולטות בו".

אכן, כאשר כוח החיים חוזר לרגילות שלו, מוצאת הנשמה את הגוף שבור בקלקולי תכונותיו ומתחילה אז מ לחמה פנימית גדולה ומסוכנת מאוד . בשביל כך צריכה להיות התשובה משולבת בזיכור המידות היינו בשיפור החלק המעשי, ההתנהגותי והמידותי, של האדם .

[אפשר שניתן לצרף לכאן גם את פירוש מדרש תנחומא על הפסוק "ולקחתם לכם ביום הראשון" (ויקרא פרק כו, מ) שהכוונה היא "ראשון לחשבון עוונות" ובהדגשת הבעש"ט כי אין אנו מרגישים באמת את חומרתו של העוון אלא רק עד אחרי הגילויים הנעלים של חג הסוכות".]

על כן, כדי לשמור על האיזון הנכון שבין הגוף והנשמה, בין חיי הרוח של האדם לחיים הארציים שלו וכדי לשמור את האדם מהסכנה המתחוללת כאשר קיים מעבר חד בין העלייה הרוחנית של האדם והחזרה שלו לחיים החומריים - הכיפורים לסוכות ניתנו לנו ארבעת הימים שבין יום

כלומר, כדי למנוע זאת, ניתנו אותם ארבעת הימים בהם עוסק האדם בפעולות העולם הזה, אבל דווקא ב'אווירה' של מצוות, כמו בניית סוכה, קציצת סכך, לקיחת ארבעת המינים וכדומה, והשילוב הזה מחנך ומכשיר את האדם לנחות 'נחיתה רכה' ממרומי קדושת יום הכיפורים אל הקרקע המוצקה של המציאות הארצית והחמרית של חיי העולם הזה.

על פי מאמרו של הרב יעקב הלוי פילבר ב"מגד ירחים" גיליון 145 אלול תשע"ב

מגד ירחים אלול (מהדורה ד)

העקשנות לעמוד תמיד בדעה אחת ולהיתמך בה,

בחבלי החטאת שנעשו למנהג ,

בין במעשים בין בדיעות,

היא מחלה הבאה מתוך שיקוע בעבדות קשה,

שאינה מניחה את אור החירות של התשובה,

להאיר בעצם חילה...

(אורות התשובה פרק ה, ה)

התשובה היא מהפך בחייו של האדם העובר תהליך משמעותי המשנה את אורח חייו לעיתים מקצה אל קצה. אף בשעה שהתהליך המדובר הוא פתאומי, איטי או הדרגתי (אורות התשובה פרק שני) הרי השינוי הזה מותנה ב'חופש', וברור הדבר כי מי ש'כבול' בדעות קדומות ובהתנהגות מקובעת יקשה עליו להגיע לדרגה ולמדרגה הקרויה "בעל תשובה".

העבדות שהתורה מתנגדת אליה אף היא אינה רק עבדות פיזית כפי שחווינו במצרים, שהרי גם אחרי היציאה ממצרים עלול היה העם לשקוע בעבדות. הרי גם בתוך עולם המאפשר חופש. - האדם עלול ממש
עבד - בעולם חופשי
:

מאיך - עיסוק בחופש בלבד - ללא אמונה - עלול להביא את האדם להתפרקות ולשעבוד ליצריו השליליים ולכן מזהיר מרן הרב זצ"ל מפני לקיחת החופש כמידה עצמאית.

בעולם שבו האמונה מתגלית ("אור החירות") החופש אינו מאיים ובוודאי שאינו מזיק, ההיפך, הוא מגלה את צלם האלוקים של האדם: "שהאדם נברא בצלם אלוקים הוא יסוד התורה",
עיקר הצלם הוא החופש הגמור
שאנו מוצאים באדם שעל כן הוא בעל בחירה. ולולא הבחירה לא היה מקום לתורה". (לנבוכי הדור, פרק א)

על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" גיליון 218 אלול תשע"ז

מגד ירחים מנחם אב (מהדורה ד)

...הארת התורה מן השמים

של זמן הגלות,

מעולפת היא

הקדרות והשק המכסה.

בעת קרבת הקץ-

יבוא רוח המטהר את השמים מקדרותם,

המסיר את השק המכסה עליהם.

(אורות התחיה, פרק מח, עמ' פו)

חורבן בית המקדש השפיע על כל המציאות בעולם.

הטבע הפיסי לא נראה בטהרתו, וחז"ל ביטאו דבר זה באופן ציורי כאשר אמרו "משחרב בית המקדש לא נראית רקיע בטהרתו". (ברכות דף נט,א)

התורה – בתכניה וביטויה - גם היא נראית קודרת בתקופת הגלות, ואינה מתגלית בשלימותה. לימודי התורה עוסקים באדם הפרטי, ואין עיסוקם בחיי האומה הנמצאת בגלות. באשר העם תלוי בחסדיהם של גויי הארצות, הרי נושאים מרכזיים כגון ארץ ישראל, מלכות ישראל וחי החברה בישראל אינם עומדים על הפרק - ועל כן נראית התורה ככזו שאין לה מה להביע כביכול בתחומים אלו.

ועוד, ויתירה מזו – אור תורת ישראל אמור להנחות גם את העולם כולו, אך עקב היות עם ישראל בגולה, הרי הוא מתאמץ להחזיק מעמד מול הרוחות העולמיות הסוערות המתרגשות עליו, והעיסוק בנושאים מוסריים אוניברסליים כמעט ואינו קיים.

הציפייה לבנין המקדש, המתגלית בימי האבילות על החורבן, מביאה עמה גם ציפייה להתגלות הכללית של התורה.

בקרבת הקץ תשוב ותנשב רוח הטהרה והיא אשר תשיב לרקיע את טהרתו ותסיר מן העולם את שק

הקדרות המכסה אותו מאז חורבן המקדש, ואור חדש על התורה ועל ציון יאיר, במהרה.

על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר ב"מגד ירחים" גיליון 118 מנחם אב תשס"ט

מגד ירחים תמוז (מהדורה ד)

לולא חטא העגל

היו האומות יושבות ארץ ישראל

משלימות עם ישראל ומודות להם

כי שם ד' הנקרא עליהם - היה מעורר בהם יראת הרוממות,

ולא היתה שום מלחמה נוהגת -

וההשפעה היתה הולכת בדרכי שלום

כבימות המשיח.

רק החטא גרם ונתאחר הדבר אלפי שנים

וכל מסיבות העולם הינן אחוזות זו בזו

להביא את אור ד' בעולם,

וחטא העגל ימחה לגמרי...

והעולם יתוקן באורח שלום ורגשי אהבה...

(אורות , המלחמה פרק ד)

שבעה עשר בתמוז הוא 'יום של פורענות' והמשנה במסכת תענית (פרק ד, ו) מונה כראשון בין חמשת הדברים שאירעו בו את 'שבירת הלוחות' עקב 'מעשה העגל'.

מובן על כן כי בחשבון הנפש של התענית המצויינת בו, אנו מתמודדים עם מה שארע בעבר ונותנים דעתנו על הדברים שטרם תוקנו בהווה.

במסכת שבת (דף פח, א) מתארים חז"ל בכאב את העובדה שהכתרים שמלאכי השרת עיטרו בהם את עם ישראל בשעה שאמרו: בהר סיני 'נעשה ונשמע' - ניטלו מהם כאשר נעשה העגל.

משמעות הדבר הייתה בירידה גדולה ברמתו הרוחנית של העם ובהשפעתה של ירידה זו על יחסם של אומות העולם לעם ישראל. מן הרב זצ"ל מבטא ירידה זו כסוג של 'הכרעה תודעתית' במאבק שדי בה כדי להביע ניצחון בעת מלחמה, ללא צורך בהכרעה צבאית-כוחנית.

פירוש הדבר הוא כי לולא חסא העגל הייתה כניסתו של עם ישראל לארצו יכולה להתבצע ללא קרב, שהרי הייתה אז הכרת האומות בדרגתו הרוחנית של העם, אבל כאשר ניטלה מעם ישראל דרגה זו – גברה התנגדותם לכניסתו של עם ישראל לארץ, ודווקא נתחזקה אצלם הכרת ערכה וייחודה של הארץ עבורם!

לאורך אלפי השנים במהלך עשרות הדורות, בנסיבות שונות, מובנות ופחות מובנות, יימחה אט אט רושמו של אותו 'חסא העגל' ועל כן על ידי הגברת והגדלת אור ד' בעולם, תשוב הכרת האומות והערכתן את עם ד' – את עם ישראל, ובסופו של דבר הוא שיביא לתיקונו של העולם.

בחשבון נפש זה ביום התענית, מונחת, אף כי באיחור, התקווה לבואה של הבשורה הגדולה ולתודעת השלום והאהבה בתבל ומלואה.

על פי מאמרו של הרב אליעזר חיים שינוולד ראש הישיבה "מאיר הראל - מודיעין" ב"מגד ירחים" גיליון 69 תמוז תשס"ח

מגד ירחים סיון (מהדורה ד)

"אין ספק בעולם

שיסוד תורה שבעל פה עם תורה שבכתב

הוא כדי שתהיה התורה נדרשת

בבית דין

של כל דור ודור..."

(לנבוכי הדור פרק יג)

התורה שבכתב אותה קיבלנו בהר סיני והתורה שבעל פה שנמסרה למשה בסיני - והועברה ליהושע מדור לדור, יוצרות שתיהן יחד מערכת שלימה של חיים.

התורה שבעל פה כוללת את הפירוש האמיתי לתורה שבכתב וכן את דרכי הדרישה של התורה שבכתב על פי

שהתורה נדרשת

בהם'

. על כן יכולים חכמי כל דור 'לדרוש' את התורה ועל פי דרשות אלו לפסוק הלכות, וכן לגזור גזירות ולתקן תקנות.

כדברים האלו, כותב הרמב"ם במשנה תורה והוא אף מדגיש את מצוות העשה לשמוע בקול החכמים. (הלכות ממרים פרק א) וכמו כן הוא מרחיב וכותב עניין זה בהקדמתו לפירושו למשנה.

מִרְן הַרְבַּ זצ"ל קֹוּבֵל עַל כִּי מֵאִז חֲתִימַת הַתְּלִמּוּד אֵין לַעַם יִשְׂרָאֵל בֵּית דִּין גְּדוֹל שִׁיעֶסוּק בְּדַרְיֶשֶׁת הַתּוֹרָה וּבִתְיֻקּוֹן תְּקֻנּוֹת וּגְזֵרַת גְּזִירוֹת, וְחֻכְמֵי כָל דּוֹר פּוֹסְקִים הַלְכוֹת עַל פִּי הָעֵקֶרֶנוֹת הַתְּלִמּוּדִיִּים וְדִימוֹי דָּבָר לְדָבָר. מִרְן הַרְבַּ זצ"ל מוֹסִיף וּמְבִיעַ אֶת תְּקוּוֹתוֹ כִּי "הָעֵתִיד הָרְחוֹק מֵאֵד, וְדֹאֵי יִבְיֵא מְקוֹם לְדַרְשׁוֹת חֲדָשׁוֹת שִׁיעוּלֵי הָרֶבֶה לְפִי הַדּוֹרוֹת וְהַזְמָנִים, וְהָאֲמוּנָה הַשְּׁלִימָה הִיא שִׁיעֻמוּד לְיִשְׂרָאֵל וְיִדְרוֹשׁ בְּתוֹרָה עַל פִּי הָהִסְכְּמָה הַכְּלָלִית בְּכָל דָּבָר סִפְקָ, הִיא הִיא יְסוּדָה שֶׁל תּוֹרָה

בְּסִפְרוֹ "לְנִבּוֹכֵי הַדּוֹר" (פֶּרֶק יג) מֵתֵאָר הַרְבַּ זצ"ל אֶת 'הַמְצָב הַגְּלוּתִי' שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁבַעֵל פֶּה וּמְבִיעַ אֶת בְּטַחוֹנוֹ כִּי בְּעֵתִיד מִצָּב זֶה עֲשׂוֹי בְּעִזְרַת ד' לְהִשְׁתַּנּוֹת, וְאִז יִדְרוֹשׁ בֵּית הַדִּין הַגְּדוֹל דַּרְשׁוֹת חֲדָשׁוֹת וְאִף יִהְיוּ לוֹ חִידוּשֵׁי הַלְכָה רַבִּים.

בֵּית הַדִּין הַגְּדוֹל יִקְבֵּל אֶת סִמְכוֹתוֹ מִכּוּחַ הָהִסְכְּמָה הַכְּלָלִית שֶׁל הָאוּמָה וְיִשֵּׁב כְּדִין "בְּמְקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ד'" סִמּוֹךְ לְמִקְדָּשׁ בִּירוּשָׁלַיִם, וּמִשָּׁם הוּא יִקְבֵּל הַשְּׂרָאָה רֹחֲנִית לְכוּן לְאַמֵּת בְּפִסְיֻקַּת הַהִלְכָה.

קִיבוּץ הַגְּלוּיוֹת שֶׁזְכִּינוּ לוֹ מֵרָאָה אֶת גּוֹדֵל הַחִיסְרוֹן שֶׁל מֵרְכֵז לְאוּמֵי שִׁיגְבֵשׁ אֶת פְּסִיֻקַּת הַהִלְכָה וְהַמְנַהֲגִים הַשּׁוֹנִים וְיִתְמוּדֵד עִם שְׂאֵלוֹת הַלְכָתִיּוֹת חֲדָשׁוֹת שֶׁהִתְעוֹרְרוּ וּמֵתְעוֹרְרוּ בְּדוֹר הַגְּאוּלָּה

הַחֲזָרָה לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל וְהַשְּׁבֵת הַרִיבּוֹנוֹת הַיִּשְׂרָאֵלִית עַל אֶרְצֵנוּ מִגְדִּילָה אֶת הַהִשְׁתַּוְּקָקוֹת לְתַחִיית עוֹלָם הַהִלְכָה. אֲמֵנָם בְּרוּךְ ד' לְיִמּוּד הַתּוֹרָה בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל גְּדוֹל וְרַחֵב אֲבָל טֵרֵם זְכִינוּ לְבֵית דִּין הַגְּדוֹל שִׁנְחָה אֶת עַם יִשְׂרָאֵל בְּמִישׁוֹר הַהִלְכָתִי, וְיִלוּוֶה אוֹתוֹ בְּהַדְרָכּוֹת פְּרִטְיוֹת וְכְלָלִיוֹת. (אֲךָ אֵל לָנוּ לְדַחּוֹק אֶת הַקֶּץ...)

"מִגְד יִרְחִים" גִּילּוֹן 178 סִיּוֹן תִּשְׁע"ד נֶעֱרַךְ עַל פִּי מֵאֲמָרוֹ שֶׁל הַרְבַּ בְּנִיהוּ בְּרוֹנֵר

מגד ירחים אייר (מהדורה ד)

שתי מתנות טובות

נשתלמו לנו במלואן מירושלים,

עיר 'מקדש מלך'

'גאון הקודש' וגבורת החיל'.

(מאמרי הראי"ה חלק ב עמ' רצט)

ירושלים משלבת, שני כוחות הנראים במבט ראשון נוגדים זה את זה, קדושה וגבורה. הקדושה – שמיימית והגבורה
- ארצית, אלו שהם רוח וחומר, אך ירושלים היא המחברת את שני הכוחות הללו.

באדם - גם כן שני כוחות מנוגדים החיים בכפיפה אחת שכן נאמר עליו 'נפש חיה'.

האדם - נברא מעפרה של ירושלים. וחז"ל לימדונו כי המזבח הוקם על העפר ממנו נברא האדם כמובא
בלשונם במדרש בראשית רבה (פרשה יד, ח) "ממקום כפרתו - נברא" על כן ירושלים היא המקום היחיד
בעולם היכול לשלב בצורה מושלמת קדושה וגבורה, רוח וחומר

ירושלים לא רק שהיא מחברת חומר ורוח ומרפאת את מחלות הגלות, אלא יש לה מעלה נוספת, שכן היא המסוגלת ובעלת היכולת לחבר את עם ישראל: "יְרוּשָׁלַיִם הַבְּנוּיָה כְּעִיר שְׁחֻבָּה לַה' יְיָ" (תהילים פרק קכב, ג.).

מהותה של ירושלים היא החיבור בין מלכות למקדש מיקומה של העיר בנחלת בנימין בגבול שבט יהודה משמעותו מצב של שבט המייצג השראת שבט המבטא את המלכות. העלאת הארון לעיר דוד באה לבטא חיבור זה. החיבור בין בית המלך לבית ד' מימי המלך שלמה ואילך מבטא אף הוא עקרון זה. (הרב יצחק לוי)

מִן הַרְבֵּי זָצ"ל מִסְבִּיר בְּמִקוּמוֹת רַבִּים שֶׁהַכְפִּירָה בְּדוֹרוֹת הָאֲחֵרוֹנִים נֹבַעַת מִיִּסּוּרֵי הַגְּלוּת, שֶׁכֵּן הַרְיֻחוֹק רַב הַשָּׁנִים מִהַקְדוּשָׁה גֵרַם לְמַחֲלַת הַיַּעֲדָר הַקְדוּשָׁה שֶׁבְּשִׂיאָהּ הַבִּיאָה לְכַפִּירָה אִיוֹמָה וְכֵן לְמַחֲלָה הַשְּׁנִיָּה שֶׁהִיא חוֹלֶשֶׁת וְאוֹבְדֵן הַכּוּחַ הַפִּיזִי.

הַקְרִיאָה לְבִנֵּי יְרוּשָׁלַיִם נֹבַעַת מִזְרָמֵי קוֹדֶשׁ הַנִּמְצָאִים בְּנִשְׁמַת הָאוֹמָה וְהֵם אֲשֶׁר יִרְפְּאוּ אֶת הַמַּחֲלּוֹת שֶׁנִּגְרְמוּ לָאוֹמָה בְּעַקְבוֹת חוֹרְבַן הַבַּיִת.

"הַקְדוּשָׁה וְהַעוֹז אֲשֶׁר יִמְלְאוּ אֶת לִבְנֵי יוֹד - מְכַל הַכְרוּךְ בְּשֵׁם עִיר ד' - הֵם אֲשֶׁר יִהְיוּ לָנוּ כְּתָרִיס בְּפְנֵי הַפּוֹרְעַנִּיּוֹת שֶׁל שְׁתֵּי הַמַּחֲלּוֹת שֶׁסִּילֻק אֹר גֵּאוֹן הַקּוֹדֶשׁ וְאוֹר גְּבוֹרַת הַחֵיל גֵּרַם לָהֶן לְפִגּוּעַ בְּנו" (שם)

(גיליון 214 אייר תשע"ז נערך על פי מאמרו של הרב בניהו ברונר, "מגד ירחים")

מגד ירחים ניסן (מהדורה ד)

שני דרכים ישנם להתעלותו

של כל כוח חיים מעשי...

האחד הוא ההרווחה, ונתינת חופש למרוצתו ושטף זרימתו

למען ילך וירחיב את השפעתו...

והשני, הגורם לו, אף על פי שהוא הופכו,

הוא הכוח העוצר, הדוחק והמונע...שלא יצא שיהיה כלוא ונסכר

שאז בבוא עיתו - יוסיף לו הלחץ הקדום

חופש ועוצמה להגדיל מעופו ועוז חיי התנשאות פועלו...

(עולת ראייה א עמ' רסב)

פעמים שכלפי חוץ נראה העולם ללא סדר ותכלית, ופעמים דברים נראים בו אף כסותרים וכמנוגדים זה לזה.

תופעה זו מבאר לנו מרן הרב זצ"ל בכך שכל כוח המבקש להתעלות ולהוציא אל הפועל את הטמון בו, זקוק לשני מהלכי חיים מנוגדים, האחד – לחופש ולדרור, והשני- לכוח עוצר ומגביל.

עם ישראל היה תחילה בגלות מצרים, אשר בה שלט כח הטומאה, העם הקדוש, בעל הנפש האדירה והאינסופית – היה משועבד, כלוא ומוגבל. היה אז חסר יכולת ביטוי לתכליתו המרוממת והנשגבה.

והנה כלפי חוץ - הייתה ב"ציאת מצרים" - יציאה מן הסדר העולמי הרגיל. במעשה ה'פסיחה והדילוג' – כמאמר הכתוב "לקחת גוי מקרב גוי" (דברים ד, לד) היה שידוד מערכות הטבע ובלבול מערכות היחסים המקובלים בעולם.

אך לעולם נצטוונו לזכור בכל מעשינו ובכל חיינו כי דווקא ביציאה זו - היה המעבר אל הסדר האלוקי הנעלה והכולל יותר.

משמע, כי דווקא 'הלחץ הקדום' במצרים – הוא אשר הגדיל את 'מעופו' ואת 'עוז חייו' של עם ישראל בעת חייו האמיתיים היינו בחיי חירותו.

וכותב מרן הרב זצ"ל: "חודש ניסן, נתעלה מכל חודשי השנה להיותו ראוי לניסים היוצאים מגדר הטבע... וכל חודשי השנה אינם במדרגה זו" (מדבר שור, דרוש ראשון)

"מגד ירחים", גיליון 139 תשע"א, נערך על פי פירושו של הרב זאב קרוב זצ"ל)

מגד ירחים אדר (מהדורה ד)

עמלק ניצב כצר לישראל

רעה עינו במה שיצאו ישראל לחדש בעולם ,

שתהיה אומה מתנהגת במלכותה –

על פי גאון שם ד'.

(עולת ראייה א עמ' רלב)

מִן הַרְבֵּי זַצ"ל, נֶאֱמַן לְשִׁיטְתוֹ הַכּוֹלֵלֶת וְהַמְקִיפָה בְּבִטּוּי יִיעוּדוֹ שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל, סָבּוֹר כִּי גַם פֶּשֶׁר עֵוִוִּנוֹתוֹ הַתְּקִיפָה שֶׁל עִמְלֵק לְיִשְׂרָאֵל נּוֹבַעַת מִתּוֹךְ הַתְּנַגְדּוֹתוֹ לְחִידוּשׁ הַרוּחָנִי הָאִי־דִי־אִלִּי הַמֵּאֲפִיֵּן אֶת עַם יִשְׂרָאֵל.

שֶׁהָרִי שְׂאִיפֶת עִם יִשְׂרָאֵל וְשִׁלְיָחוֹתוֹ הֵיא לְהַנְהִיג אֶת כָּל הָעוֹלָם כּוֹלוֹ עַל בְּסִיס הַשְּׂאִיפָה שֶׁל גִּילּוֹי שֵׁם ד' הַמֶּלֶךְ בְּכָל מַעֲרֻכּוֹת הַחַיִּים (כְּמוֹבֵן שְׂאִין הַכּוֹנֵה לְשִׁלְטוֹן שֶׁל 'כּוֹבֵשׁ' אוֹ לְשִׁלְטָה אִי־מִפְרִיאִלִּיסְטִית בְּאוֹפֵן מַעֲשֵׂי עַל אוֹמוֹת הָעוֹלָם) - אֲךָ גַם לְשִׂאת רוּחָנִית אִי־דִי־אִלִּי נִישָׂא וְגִבּוֹה כִּזֶּה - אֵין עִמְלֵק מְסוּגֵל. וְעַל כֵּן 'רַעָה עֵינּוֹ'

בְּדֶרֶךְ זֶה הַמְּבַקֶּשֶׁת לְהַגִּיעַ לְכַךְ שֶׁעַם שְׁלֵם יִנְהַל אֶת מַלְכוּתוֹ וְאֶת כָּל סִדְרֵי שִׁלְטוֹנוֹ לְאוֹרוֹ שֶׁל ד')
בְּלִשׁוֹן מִן הַרְבֵּי זַצ"ל -
'עַל פִּי גְאוֹן שֵׁם ד''

חֲז"ל הוֹרוּנוּ (בְּמַסַּכְת בְּרֻכּוֹת דָּף ט,א) כִּי דוֹד הַמֶּלֶךְ לֹא אָמַר 'הַלְלוּיָהּ' עַד שֶׁהִצְלִיחַ לְהַכְנִיעַ אֶת הַרְשָׁעִים, כְּדֵי לְלַמְדֵנוּ כִּי כָל עוֹד לֹא הִכְנִיעַ דוֹד מִמֶּשׁ

אֶת הַרְיָשָׁעָה וְאֶת הַרְשָׁעִים הוּא 'הַשְּׂתַמֵּשׁ' רַק בְּשֵׁם "י-ה"
"כְּשֵׁמוֹ שֶׁל ד', וְלֹא הִצְלִיחַ לְחַבֵּר אֶת שֵׁם ד' לְתַחִילַת הַמִּילָה "הַלְלוּ",
שֶׁכֵּן הִיָּה
נִתְקַן בֵּין שֵׁם ד' - לְשִׁבְחוֹ

בְּכוֹוֵנַת דְּבָרִים אֵלּוֹ מְסַבֵּיר מִן הַרְבֵּי זַצ"ל (עֵין אִיָּה, שֵׁם) בְּכַךְ שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהָעוֹלָם מִתְנַהֵג בְּדֶרֶךְ שִׁישׁ עֵדִיִּין אִפִּי יֵלּוּ מִקּוֹם לְרַע לְפַעוּל וְלַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂי חִמָּס - הָרִי אִז הוּא מְסַתֵּיר וּמְסַלֵּק אֶת מְלוֹא הוֹפַעַת הַשְּׂכִינָה .

הֵיִינוּ כִּי מְצִיאוֹתוֹ שֶׁל עִמְלֵק הֵיא כִּזוֹ שֶׁלֹּא רַק שְׂאִינָה מֵאֲפֶשֶׁרֶת לְשִׁבַח אֶת הַשֵּׁם כְּרֵאוּי - אֲלֵא מוֹנַעַת אִפִּילוֹ אֶת גִּילּוֹי שֵׁם ד' בְּצוּרָה מְלֵאָה.

ואכן את הפסוק "כי יד על כס יה, מלחמה לד' בעמלק מדור דור" אשר נאמר אחרי מלחמת עמלק, דרשו חז"ל שאין השם שלם ואין הכסא שלם - עד שיימחה זרעו של עמלק מהעולם (לגמרי!).*

כבר מראשית הייתה 'עינו של עמלק'—צרה ורעה על ישראל ועל התנהגותו, ועל כן הוטלה המשימה על המלכות בישראל לתקן את העולם ולהעלותו, ומשימה זו אינה יכולה להתבצע כל זמן שעמלק קיים בעולם.

מצוות מחיית עמלק – מטרתה, אם כן, היא לבער את הרע מן העולם - כדי להגיע למצב של גילוי נאות של שם ד'!

(“מגד ירחים” גיליון 200 אדר ב תשע"ו, נערך על פי פירושו של הרב בניהו ברונר)

מגד ירחים שבט (מהדורה ד)

המאכל של ארץ ישראל מקודש בפנימיותו,

ואינו מגושם כי אם בחיצוניותו,

אבל ממאכלי חוץ לארץ צריכים להיזהר.

ולפי רוב הצפייה לארץ ישראל -

מתעלה המאכל שבחוץ לארץ גם כן...

(אורות הקודש חלק ג עמ' רצה)

במסכת סנהדרין (דף צח,ב) "אמר רבי אבא: אין לך קץ מגולה מזה, שנאמר 'ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא וגו'." ובכך ביטא רבי אבא לדורות את הקשר הייחודי שבין ארץ ישראל לעם ישראל השב לארצו.

מין הרב זצ"ל מלמדנו שבמאכל פירות ארץ ישראל ישנן סגולות רוחניות נסתרות - פנימיות המקדשות את האדם, שכן המאכל הוא 'גשמי' רק בחיצוניותו אבל לא במהותו הפנימית והמקודשת, זאת לעומת מאכל הגדל בחוץ לארץ העלול להיות מזיק לרוחניותו של האדם

אכן מאידך, האדם היהודי החי בחוץ לארץ ומצפה לארץ ישראל יכולך 'להעלות' את המאכל - ואז לא יזיק לו!

וזוהו סוד הזכרת ירושלים, באמירת מזמורי התהילים "על נהרות בבל" (קלז) או "שיר המעלות" (קכו) בכל סעודה. - שהרי צפיית ארץ ישראל זו, הבאה בסמוך למזון, מעדנת את המאכל שבחוץ לארץ ועושה אותו קרוב ל"עילוי" של ארץ ישראל.

קדושת אכילה זו היא מעלה המצויה בישראל בלבד ואינה באומות העולם: שכן "מחשבות עמוקות וחודרות בדבר קדושת האכילה, בצורתה האידיאלית... הוא [הן] רק נחלתן של ישראל, הרחוקים מגורלו של עשו, באמרו הלעיטני נא". (אורות הקודש חלק ג עמ' רצד)

מדריגה גבוהה זו ניתן למוצאה בעיקר אצל הצדיקים ואצל גדולי הדעה, אותם יסודי עולם, החפצים להתאחד עם כל ניצוצי הקודש הטמונים בתוך המאכלים. אכן, מתוך משנתו של מרן הרב זצ"ל נראה שמאכלי ארץ ישראל - אין בהם רק ניצוצי קדושה - אלא במהותם הרוחנית הם קדושים!

יסוד זה נמצא כבר בדברי הרב יואל סירקיש שחי בפולין לפני כ-450 שנה בפירושו על הטור והמכונה הב"ח , היינו בעל "בית חדש" ואת נוסח הברכה מעין שלש הוא. מסביר בכתבו כך :

"כי באכילת פירותיה אנו ניזונים מקדושת השכינה ומטהרתה [ועל כן] נשבע מטובתה" (אורח חיים סימן רח) היינו פירות הארץ מושפעים ממעשיהם של ישראל, ולכן אנו מבקשים לאכול מפירות הארץ וגם לשבוע מטובה, שהכוונה כמובן לטובה הרוחני. המותנה במעשינו, שהרי אם ניטיב אותם - תשרה הקדושה בפירותיה!

כאמור, הב"ח, הרב יואל סירקיש זצ"ל שחי רחוק בגלות פולין חי וינק מקדושת ארץ ישראל, וכל יהודי המברך ברכה זו 'מעין שלש' מבטא כמיהה לקדושה זו בכל מקום בעולם.

("מגד ירחים" 211 שבט תשע"ז נערך על פי פירושו של הרב בניה ברונר)

מגד ירחים טבת (מהדורה ד)

חסרון הידיעה בהכרח דיוק

שמירת התורה והמצות -

בא לרגלי חסרון ההכרה -

של ערך התורה בחיים.

(עין אי"ה לברכות פרק שביעי , כח כט)

מגילת תענית מוסרת לנו כי ביום כ"ח בטבת בימי בית שני, התבטלה ה"סנהדרין" של הצדוקים והוקמה מחדש "סנהדרין של ישראל" היינו - סנהדרין של חכמי ישראל הדנים על פי ההלכה, ועל כן קבעו יום זה ליום טוב.

מין הרב זצ"ל מסביר שהצדוקים וביניהם ינאי המלך זלזלו בשמירת הפרטים ההלכתיים המעשיים, זלזול זה נבע מחסרון ההכרה בערך התורה בחיים המעשיים. שכן הם ראו את התורה כדבר העומד מעל החיים, שהתורה היא אמנם מערכת של אמונות ודעות הנותנת הדרכות כלליות אבל אינה חודרת לעולם המעשה, אכן יש בה רגש של כבוד ד' והכנעה אך ללא מחויבות מעשית.

מִן הַרְבֵּי זַ"ל סָבוּר כִּי " מִזֹּאת הַדַּעַת הַמִּקְוֵלֶקֶלֶת תִּבּוֹא הַכִּפּוּרָה הַמִּגּוֹנָה בַּתּוֹרָה שֶׁבַעֲלָה פֶּה בְּכֻלָּל וּבְזִלְזוּל
כְּבוֹד וְצוֹרֵךְ
כְּמִי תּוֹרָה בְּפֶרֶט
" "אִמְנָם – הוּא מוֹסִיף - סוֹף כָּל סוֹף יִרְגִישׁוּ כִּי בַּהֲפֵג תּוֹרָה יִפּוֹג מִכֻּלָּל הָעָם לֹאֵט לֹאֵט גַּם כֵּן הַרְגַּשׁ הַטְּהוֹר,
שֶׁמֵּבִיא אֶת כָּל בַּעַל נֶפֶשׁ עֵדִינָה לְהִיּוֹת מַכִּיר קֶשֶׁר וְיַחַשׁ בֵּינֵנו לְבֵין קוֹנֵנו"

שֶׁמֵּעוֹן בֶּן שֵׁטַח (שֶׁהִיָּה גִיסוֹ) הִצִּיג בְּפָנָי יְנָאִי הַמֶּלֶךְ אֶת הָעֵמֶדָה הָאֲמִיתִית כִּי הַתּוֹרָה הִיא מֵרֶכֶז חַיִּי הָאוֹמָה
בְּרִאוֹתָיו כִּי יְנָאִי רָאָה דוּקָא אֶת הַמַּלְכוּת כִּי־סוּד הַמֵּרְכָזִי בְּחַיִּי הָאוֹמָה וְאֵת הַתּוֹרָה כַּדְּבַר שׁוּלִי.

חֲגִיגַת יוֹם זֶה בָּאָה לְצִיּוּן וְלִהְזָכִיר לָנוּ כִּי יִסוּד הַחַיִּים הוּא הַתּוֹרָה, 'וְאֵין דְּרַכְנוּ – לְהַפְרִישׁ' אֶת הַתּוֹרָה מִן הַחַיִּים
“

("מגד ירחים" 197 טבת תשע"ו נערך על פי פירושו לעין אי"ה הנ"ל, של הרב בניהו ברונר)

מגד ירחים כסלו (מהדורה ד)

גבורת אמת תימצא

רק במקום שאור אלוקים שמה

(תרע"ב)

בפתגמו-מכתמו לחודש כסלו משלב מרן הרב זצ"ל באופן ייחודי, ואפילו מעט מפתיע, בין המילים גבורה ואור

המאפיינות את משמעותו של חג החנוכה

. הוא מוסיף לכל אחת משתי מילים אלו עוד מילת תואר מתאימה, ובחיבורן של כל הללו למשפט אחד נוצר היגד חגיגי נעלה ומרומם נפש.

מרן הרב זצ"ל מתייחס, כמובן, לנוסח תפילת ההודאה ('על הנסים') המציינת את נצחונם של החשמונאים על היוונים.

מדוע מוגדרים היוונים שהפסידו במלחמה כ"גיבורים" ובעלי כח, ואילו החשמונאים שניצחו במלחמה נחשבים כ"חלשים"?!

בדבריו מסביר מרן הרב זצ"ל כי האבחנה בין הגיבורים לחלשים מבוססת בלבד רק על העוצמה והכח העומד אחרי הצבאות השונים.

שהרי אחרי היוונים – ניצבה אימפריה צבאית גדולה וחזקה, ולעומתה צבא החשמונאים היה חסר אמצעים ודל בכוחות אנושיים.

על כן יש לייחס את נצחון החשמונאים רק לדביקותם בבורא עולם, ולזכור ולהבין כי מלחמתם היתה מלחמת קודש, שכולה נתכוונה לטיהור המקדש.

גבורת היוונים שבסיסה היתה העוצמה הכוחנית, היתה גבורת שעה בלבד ועל כן נצחונם היה נצחון זמני השייך רק לאותה תקופה.

מאידך – גבורת החשמונאים ('גבורת האמת') לא הייתה תלויה בזמן מסויים, היא ינקה את כוחה מן הנצח ומאור האלוקים ששרה עליה, ועל כן עמדה ותעמוד גם במצבים קשים ועתידיים.

אור התמיד ('אור אלהים') שהועלה במנורה אשר במקדש המטוהר - הוא, ורק הוא, האור הנצחי, ומכוח 'נס פך השמן' אשר בו - יאיר את נצחון החשמונאים לדורות עולם.

"מגד ירחים" 24 כסלו תשס"ב - נערך על פי פירושו של הרב עוזי קלכהיים זצ"ל 'באר מגד ירחים')

מגד ירחים מר חשון (מהדורה ד)

חורב , שם בארצות עבר
ששון ח"י הטבע שבת כבר,

ובארצנו - על מטר וטל -

נתפלל ברגש, ונשאל...

(תרע"א)

ה' בפרק הראשון מפרקי "ארץ ישראל" (אורות עמ' ט) קובע מרן הרב זצ"ל כי "צפיית הישועה היא הכח המעמיד של הדות הגלותית, והיהדות של ארץ ישראל היא הישועה עצמה".

במשפט זה מובע עומק הרעיון של ההבדל בין ארץ ישראל למה ש'מחוץ לה' (=מעבר לה). על כן – מובנת גם העובדה שאנו מכנים את ארצות הגולה בכנוי 'חוץ לארץ' (" חו"ל " ! , ומרן הרב זצ"ל מוסיף להן גם את הכינוי 'ארצות עבר' שכן עתה אחרי העבר - נותר בהן רק ההווה של צפיית הישועה.

רק בארץ ישראל – לעומת זאת – קיים ויתקיים החיבור שבין העבר, ההווה והעתיד – והוא אשר יתבטא בקרוב בישועה עצמה.

בארצות הנכר אין כל חיות שכן יש בהן רק יובש, יובש רוחני הנובע ממחלת הגלות, אשר בה חולל (ח"ו) שם הקב"ה, כתיאורו של הנביא יחזקאל (פרק לו, כ) "...באמור להם עם ד' אלה ומארכו יצאו...", או בבקשת הנביא יואל (פרק ב, יז) "ואל תתן נחלתך לחרפה..."

אכן הנביא הושע (פרק יד, ו) מבטיחנו כי יבוא זמן בו "אהיה כטל לישראל, יפרח כשושנה".

משום כך מתפלל ומייחל עם ישראל ל'שובו של הטל', היינו ל'שובו לארצו כדי שתוסר ממנו חרפת היובש אשר בגלות. וישונו אליו הטל והמטר (הגשמיים) והרוחניים אשר הם רוח ד' על האומה.

ועוד יתירה מזו : שאלת (=בקשת) הגשמים המחיים נעשית לאחר ששבתה המולת האסיף , והיא נעשית על ידי תפילה מכל הלב.

נערך על פי פירושו של הרב ד"ר יהודה פליקס בגליון "מגד ירחים" 35 מרחשון תשס"ג)

מגד ירחים תשרי (מהדורה ד)

מה שמוטבעים [שוקעים] לפעמים במניעות גדולות,

בין בעינים שבין אדם למקום,

בין בעינים שבין אדם לחברו,

לא יעכב כלל את התשובה הרוחנית.

וכיון שמבקשים לשוב א ל ד' – שבים!

[והאדם מתחדש כבריה חדשה...]

(אורות התשובה פרק יד, ד)

הדרך אל התשובה אינה קלה, כשניגשים לחשבון הנפש ולתשובה עלול האדם להיתקל בכמה וכמה קשיים. חלקם - נובעים מהפער בין הרצון לתקן ובין היכולת לממש רצון זה באופן מעשי.

הקשיים הללו מצויים בכל התחומים, הן במצוות שבין אדם למקום והן במצוות שבין אדם לחבירו.

מין הרב זצ"ל מעודד את בעל התשובה שלא יתייאש, לא יעכב דבר וימשיך ברצונו העז לתקן את דרכיו, ומכיוון שמטרתו וייעודו הם ממש יצליח בכך!
לשוב א ל ד' -

בהגדרת התשובה ודרגותיה מבחין מין הרב זצ"ל מתוך הדיוק בפסוקים, דרגות בתהליך: ראשית, נאמר "ושבת ע ד ד' אלוקיך" (דברים פרק ל, ב) ואחר כך "ואתה תשוב ושמעת בקול ד' אלוקיך, (שם, ל, פסוק ח) ולבסוף – "כי תשוב א ל ד' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך" (שם, ל, פסוק י).

אכן, בספרי "אורות הקודש" (חלק ג, עמ' שמד) מתוארת התמונה הראויה ויש בה כדי לסייע לקראת התיקון המלא:

"היחש הערכי של המצוות המוסריות החברתיות, [שהן] מצוות שבין אדם לחבירו, אל המצוות הרוחניות, שהן מצוות שבין אדם למקום, מתחלף הוא על פי ההארות השוטפות בביסוס הבנת התורה".

דרך זאת, מלמדנו מרן הרב זצ"ל כ"הדרכה מעשית ואף למגוון המצבים הוא כותב [אפילו!]
"כשמזדמן לצדיק למקומו העליון במחשבת קדושתו.
ביחוד אל יבהל מפני חטאת האדם בנוגע בין אדם לחבירו, בעניני כבוד, והתכבדות בקלון חברו, שלפעמים יש בהם קורטוב של טוב, מפני גדולת הנשמה, אלא שצריכים לזקקה בתשובה מאהבה, ולשוב תמיד לגבורה של ענוה של, אהבת רעים, וזהירות בכבוד הבריות" (אורות הקודש חלק ג, עמ' רמה).

(נוסח מקוצר וערוך מתוך מאמרו של הרב בניהו ברונר הי"ו שהתפרסם בעמוד השער של גליון "מגד ירחים" מס' 194 תשרי תשע"ו)

מגד ירחים אלול (מהדורה ג)

"התשובה הכללית, שהיא עילוי העולם ותיקונו,

והתשובה הפרטית, הנוגעת לאישיות הפרטית של כל אחד ואחד

עד כדי דקות הפרטים של תיקוני- התשובה המיוחדים...

הן ביחד - תוכן אחד"

(אורות התשובה פרק ד , ג)

מֵרֵן הַרְבֵּ זצ"ל עֵסֶק רְבוֹת בְּנוֹשֵׂא 'הַתְּשׁוּבָה' בְּהַגּוֹתוֹ וּבְהַנְהִיגָתוֹ . בְּכַתְבּוֹ בְּהַלְכָּה וּבְמַחֲשָׁבָה , מְדַגֵּישׁ הַרְבֵּ זצ"ל שְׁמוֹשֵׁג 'הַתְּשׁוּבָה' רַחֵב בְּיֹתֵר . הוּא כּוֹלֵל וּמִתְיַיָּחֵס לְעֵנִינִים הַשְּׂיִיכִים הֵן לַחֵי הַפְּרֵט וְהַתְּנַהֲגוֹתוֹ וְהֵן לַחֵי הַכֹּלֵל עַל כָּל הַיְּבִטִּיּוֹ . 'הַתְּשׁוּבָה הַכֹּלְלִית' - הִיא תִּיקוֹן הָעוֹלָם בְּמַלְכוּת שְׂדֵי וּבְמִרְכֵּזָה הַתְּשׁוּבָה שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל לְאַרְצוֹ . 'תְּשׁוּבַת הַפְּרֵט' מִשְׁמַעְהָ הַיְּחִיד הַבּוֹדֵק אֶת מַעֲשָׂיו , מִפְּשָׁפֶשׂ בָּהֶם , מִתְּחַרֵּט עַל הַעֲבִירוֹת שֶׁעָשָׂה , מִתּוֹדָה וּמִקְבֵּל עַל עֲצָמוֹ שֶׁלֹּא יִחְזֹר עֲלֵיהֶם בְּעֵתִיד

חִידוּשׁוֹ הַגְּדוֹל שֶׁל מֵרֵן הַרְבֵּ זצ"ל , הוּא בְּרֵאִיִּתָם שֶׁל אֱלוֹ וְאֱלוֹ כ'תוכן אחד'.

היינו, גם הפרטים המדוייקים המנויים בהלכה ובספרי המוסר השייכים ליחיד ולחיו, וגם תיקון העולם, שמשמעותו שיפורם ועילויים של החיים, בכל שלל התחומים - החברתיים והפיסיים, הכלכליים, והתרבותיים – כולם כרוכים ומחוברים זה לזה.

אכן, התשובה אל כבוד ד' היא התשובה המאפיינת את דורנו - דור הגאולה הדרך בה סימני "עקבתא דמשיחא", מתגלים במשולב בעולם ובישראל

על כן, הרוצה להיות שותף למהלך התשובה של הדור, צריך להראות את השפעתה של תורה בכל מרחבי החיים ומתוך כך ישפיעו הדברים גם על אורחות חייהם של הפרטים. יחד עם זאת עליו לראות גם בעולם ההולך ונבנה בחייו החומריים תהליך של בניין ותשובה.

בתקופת הגאולה קיימת שאיפה לתיקון עולם לגילוי כבוד ד' בכל רובדי המציאות – "ספר אחד וגדול ובו פרקים רבים מחוברים זה לזה".

(נוסח מקוצר וערוך מתוך מאמרו של הרב בניהו ברונר הי"ו שהתפרסם בעמוד השער של גליון "מגד ירחים" מס' 206 אלול תשע"ו)

מגד ירחים אב (מהדורה ג)

מציאות קדושת המקום,

שבתכלית המעלה הוא נמצא במקום המקדש, שמשם יצאה האורה לעולם,

נשגבה היא מהשקפת בינת אדם .

(עולת ראה א רלו)

חודש אב עומד בעשרת ימיו הראשונים בסימן 'חורבן הבית' (בהמשכו – תבוא התקוה לנחמה ועל כן הוא נקרא גם בשם 'חודש מנחם-אב'). חז"ל לימדונו כי החורבן הפיסי של בית המקדש, נגרם כתוצאה מירידה ערכית ומוסרית ועל כן בנייתו של הבית השלישי – הוא המקור והתקווה לחיי אורה וקדושה.

'קדושת מקום המקדש' ממנה יצאה האורה לעולם והיא פסגתה של מציאות 'קדושת המקום'.

אכן, מושג ייחודי זה קשה הוא להשגה ולהבנה אנושית. שהרי גם כי 'מלוא כל הארץ כבודו' של ד' יתברך, הרי משום כך ההתמקדות במקום המסויים מיעדת לסייע לבני האדם, לפי טבעם, להיות מושפעים ומודרכים לטובה.

כח הדמיון של האדם פועל דרך עצמים פיזיים ועל כן יופיו של המקדש ושל כליו, נויים של בגדי הכהונה, וטהרת הגוף, הם התנאים להתגלות הקדושה האלוקית החבויה וגנוזה במציאות ובעולם. על חורבנם – אנו אבלים, ולבנינו – אנו מייחלים!

"אי אפשר לצייר תמונה שלימה של עושר הדמיון, כשהבערות שולטת והרשעה המעשית מתגברת" על כן "רק בהתרוממות רוחנית ומעשית חשובה וקבועה אפשר יהיה להשיב את בניין בית המקדש למקומו".

(מוסר הקודש עמ' ר)

(נוסח מקוצר וערוך מתוך מאמרו של הרב בניהו ברונר הי"ו שהתפרסם בעמוד השער של גליון "מגד ירחים" מס' 180 מנחם אב תשע"ד)

מגד ירחים חודש תמוז (מהדורה ג)

נחלת קודש היתה מאז לישראל ממורשת אבות...

...אבל לא הסתגל העולם אז לקדושה תמידית, כי אם לקדושה המופיעה לשעתה.

עולת תמיד – העלייה התמידית זהו ענין של תכונה העשויה בהר סיני...

[רק] בבואנו אל הר סיני - נקבעה בנו אש הקודש בתכונתה המעשית,

"נעשה ונשמע", וזהו יסוד קיום האשה שבקרבות.

(עולת ראיה א, עמ' קלא –ב)

רבותינו לימדונו כי בין הדברים הרעים שאירעו בי"ז בתמוז היה גם "ביטול התמיד" ואף הוא היה מן הגורמים לתקנת "צום הרביעי" (חודש תמוז).

הפסוק אומר: "עולת תמיד העשויה בהר סיני" ויש להבין את הקשר בין עולת התמיד לבין הר סיני. הרי כל המצוות ניתנו בהר סיני ובמה נתייחד התמיד?

נושא הקשר בין ה'אין סוף' למעשים הפרטיים - היה מאז ומעולם במוקד הדיונים הפילוסופיים והשיח של האדם עם נפשו, מטרת הבריאה היתה לגלות בכל נברא ובכל מציאות את האור האלוקי.

כאמור מסרו לנו חז"ל כי ב"ז בתמוז 'נשרפה התורה ובטל התמיד' היינו אז מאותה שריפה, החל התהליך של החולשה ביכולת לגלות את הקודש תמיד. התורה- נשרפה, קיימותה היתה בעוצמה נמוכה מן הרגיל, גם קרבן התמיד השומר על קירבת האלוקים התמידית של עם ישראל - בטל לגמרי.

שכן "ב[קרבן] תמיד - היה כלול כל ניצוצי החיים של הנפש הבהמית של כל ישראל, והיה מתעלה בכללו על ידי הקרבתו, ועימו היו מתעלים כל ניצוצי החיים שירדו בכל עונה מעונות היום...." (שמונה קבצים, קובץ א, תתכו)

מה עלינו לעשות? לשאוף כל הזמן לקירבת אלוקים תמידית, להרבות בתפילה, ולקרוא לבורא העולם שיחזיר את התמיד ואת התורה אלינו, להופעתם השלימה. "ירגיש כל אחד מישראל...מאמירת התמיד בכל יום, שהיא עושה בסגולתה מעין פעולתה העליונה..." (שם)

(נוסח מקוצר מתוך מאמרו של הרב זאב קרוב זצ"ל שהתפרסם בעמוד השער של גליון "מגד ירחים" מס' 142 תמוז תשע"א)

מגד ירחים חודש סיון (מהדורה ג)

התפארת – זו מתן תורה...

יסוד הנזי הוא היחס המדוייק בין החלקים.

החכמה האלוקית יסדה תפארת כללית,

דהיינו חוקי חיים שיהיו מועילים לסדר הנהגה שלימה

ומדוייקת בין כל הכוחות הנפשיים האנושיים,

בין השכל והרגש בין הגשם והרוח,

בין העבר ההווה והעתיד,

בין הפרט והכלל,

הכל בערך מדוייק שהוא הפאר האמיתי.

(על פי "עין איה", מסכת ברכות חלק ב, עמ' 380)

במסכת ברכות (דף נח,א) דורש רבי עקיבא את המלים בפסוק "לך ד' הגדולה והתפארת וכו' (דברי הימים א פרק כט,יא) כי 'התפארת' –
זו מתן תורה

מין הרב קוק זצ"ל מבאר כי יופיו של כל דבר ניתן להגדרה על פי היחס הנכון בין חלקיו.

לדעתו, גם חוקי החיים צריך שיהיה בהם יחס נכון בין כל הערכים השונים אשר בחיננו. יחס זה נוגע לכל היסודות החשובים כגון השכל והרגש, הגשמיות והרוחניות, הפרט והכלל וכו'

אכן, קביעת היחס הזה יכולה להיעשות רק על ידי סמכות רחוקה משיקולים אנושיים וקטנים. סמכות ייחודית זו הוא רק הבורא יתברך שמו.

התורה שקבלנוה בסיני הוא 'ספר ההדרכה האלוקי' אשר בו מיושם היחס הזה הלכה למעשה. כל תרי"ג המצוות תפקידן להנחות את האדם להתנהגותו בחייו, להפנים את המוסר האלוקי בליבו, ולהשפיע רוב טוב על נפשו.

(מתוך החוברת "תורת חיים" בסדרת "מעגל הזמנים" בהוצאת "בית הרב" – 'מגד ירחים' 30 תשס"ב)

מגד ירחים חודש אייר (מהדורה ג)

אין המדינה האושר העליון של האדם...

מה שאין כן מדינה שהיא ביסודה אידיאלית....

מדינה זו היא מדינתנו, מדינת ישראל,

יסוד כסא ד' בעולם!

(אורות ישראל פרק ו, ז)

דברים אלו כתבם מרן הרב זצ"ל שנים רבות לפני ההכרזה על הקמת המדינה בחודש אייר שנת תש"ח.

היתה זו אמירה המייחדת ומחברת את השאיפה לשיבה אל הארץ ברצון ובצורך לכונן מחדש את ממלכתנו (=מדינתנו) מחדש אחרי שנות הגלות. ולראשונה הופיע כאן שמה של "מדינת ישראל"!

בניסוח זה של השאיפה הלאומית – ביטא מרן הרב זצ"ל את אמונתו העמוקה כי כל המתרחש בעם ישראל בתקופת מאות השנים האחרונות - הוא תהליך אלוקי להגשמת האידיאלים הרוחניים שהם הביטוי העתידי לאושר העליון של האומה.

בדרך כלל אנו מורגלים לכך כי תפקידה ואופיה של כל 'מדינה' בעולם בצורה ובאופי שאנו מורגלים אליה היא לבנות כלים ולשמש אמצעי לחיים חברתיים כלכליים ובטחונים המסודרים ומוסכמים בין תושביה – כדי להגיע לאושרה של החברה ולאושרו של האדם.

אך לא כזו - היא מדינתנו! שכן ביסודה מצויים האידיאלים והם מוארים באור האלוקים והם אשר מאירים את הגאולה הבאה לעם קמעא קמעא...

מדינת ישראל אינה אמצעי – היא המטרה! והיא היסוד האידיאלי ('כסא ד'!) המוצק של האושר העליון - בגילוי מלכות ד' בעולם.

מרן הרב זצ"ל מוסיף כי אושר נשגב זה צריך ל'ביאור ארוך' כדי להעלותו תמיד, אף בימי החושך, אך אנו יודעים "שלא מפני זה יחדל מלהיות האושר היותר גדול".

(מבוסס על חלק ממאמרו של הרב איתן אייזנמן ב"מגד ירחים" גיליון 42)

מגד ירחים חודש ניסן (מהדורה ג)

שני הכוחות הללו , כח העבדות וכח החירות -

צריכים אנחנו להבינם , לא בתור שני כוחות נפרדים...

כי אם שניהם מחוברים יחדיו , ומשלימים זה את זה...

(עולת ראייה ב עמ' רפט)

בפירושו של מרן הרב זצ"ל ל"הגדה של פסח" על מנהגו של הלל 'זכר למקדש' אשר הוכתר בסימן הסדר במילה מופיע ההיגד דלעיל בהרחבה וכבעל משמעות רעיונית עמוקה.
'כורך' -

בדבריו, שולל מרן הרב זצ"ל את הסתירה או הניגוד בין 'כח העבדות' ל'כח החירות' – לדעתו, אין אלו שני כוחות נפרדים כאשר כל אחד מהם מתייחד במקצוע אחר בחיים – אלא דווקא שניהם מחברים ומשלימים זה את זה.

אמנם, אכילת המצה- אשר היא כידוע לזיכרון החירות ולזכרון היציאה ממצרים, ואכילת המרור – הבאה לתזכורת השעבוד, אך בעומק הדברים יש ללמוד ולהבין כי -

במצה – מתגלה הסגולה הפנימית ויכולת אהבת התורה והמצוות. של ישראל, אשר על כן יש בה בבחינת סיוע להתגברות על הנטיות 'הפרטיות' (טרם הההזדהות עם 'המטרה הכללית'), ואז תתגלה 'סג' ולת החירות' בעוצמתה וברור הדבר כי במקום זה אין זה נכון ש'תכונת העבדות' תהיה בבחינת גורם מעכב.

מאיך – במקום ש'כח העבדות' לד' יתברך – ראוי שיאפיין את התנהגות האדם – אין הדבר ראוי שתשוקת החירות 'תסיג את גבולו'. ומשום כך ראויים שני הכוחות, כח המצה וכח המרור להיות מאופיינים כל אחד בפני עצמו.

אך בסופו של עניין, באה הכריכה יחדיו של 'המצה והמרור' – כדי להעמיד נוכח עינינו את המטרה התכליתית - ובה הידיעה וההכרה אשר בחירות העליונה, ואשר בה קיימת העבדות הרוממה למלך הכבוד

שהיא
החירות הגמורה -
כמילותיו הנפלאות של רבי יהודה הלוי
כי "...עבד ד' - הוא חופשי לבדו"
!

(מבוסס על פרשנותו של הרב אליעזר חיים שיינוולד – מגד ירחים גיליון 77)

מגד ירחים חודש אדר (מהדורה ג)

השמחה והמעשה

"העונג והשמחה הם דברים מוכרחים להיות מתלווים אל כל עסק [עיסוק] רוחני –

[כי] רק כאשר יתענג האדם וישמח במעשה הטוב והיושר -

אז יהיה חרוץ לעשותם בתכלית שלימותם, ולהוסיף עליהם מידי יום ביומו ...

רק כאשר העונג והשמחה הפנימית בלב מצורפים למעשה הטוב והצדק ,

אז הם מתבססים באדם להיות קבוע בדרכי האל הטוב ברוך הוא..."

(מרן הראי"ה קוק , עקבי הצאן , עמ' קיז)

מרן הרב זצ"ל מדגיש את ערכה החיובי של השמחה לחיים רוחניים סדירים , הוא קובע כי אין היא רק בגדר של 'שעשוע' הנלווה לחיים - אלא דבר 'מוכרח' וחיוני לחיים.

מרן הרב זצ"ל מפרט שתי תכונות אותן מקנה השמחה לאדם : האחת – חריצות , והשנייה - הפנמה השמחה

ה
נותנת סיפוק
וממריצה

את האדם. שכן כאשר העבודה הרוחנית היא עבורו אך 'לטורח' כי אז יגלה האדם בזמן קצר סימני עייפות – למרות שהוא מכיר בחשיבותה של העבודה . (וכמובן שהדבר נכון ומתאים גם בתחום החומרי של החיים)

כמו כן מאפשרת השמחה - הפנמתם של ערכים ומידות טובות אצל האדם. העושה חסד מתוך שמחה קונה לו את מידת היושר.. שהרי רואים אנו כי גם העושה מעשים טובים רבים בחייו – את חותמם הממשי על אישיותו מטביעים רק מעטים ('מתבססים') בחייו ואז יגיע אל תכלית שלימותם וישאף להוסיף עליהם מידי יום ביומו.

בעל "ספר החינוך" (מצוה תפח) משווה בין השמחה למזון: לדעתו, כשם שהגוף - זקוק למזון, כך הנפש - זקוקה למזון רוחני וזו היא השמחה, המחיה אותה.

(על פי "כוסית של שמחה" בסדרת 'מעגל הזמנים' – בהוצאת "בית הרב")

מגד ירחים חודש שבט (מהדורה ב)

מטעי עץ פרי על אדמת קדש -

יפריחו תקות דור דורים.

(מרן הראי"ה קוק, מגד ירחים, שבט תרע"ב, תרע"ד)

במסכת יבמות (דף סג,א) לימדונו חכמים משפט ברור ונוקב: "אדם שאין לו קרקע – אינו אדם".

כוונת הדברים היא שעבודת האדם בהכשרת הקרקע ובטיפוח נטיעותיו בה - כדי שניבו פירות, היא 'נקודת האחיזה' של האדם באדמה, והיא הביטוי ליצירה המשותפת.

מכיוון שכך, ניתן להסיק כי התלישות מהקרקע מערערת את יסודות הקיום של היחיד והיא נכונה ומתאימה גם באשר למצבו של עם ישראל בגלות.

ומכאן – כי שיבת ישראל לארצו, היא חזרה למקומו הטבעי, המיועד לו מבראשית.

עניין 'הנטיעות' חוזר ומוזכר בכמה וכמה אמירות ודוגמאות נוספות:

אברהם אבינו המגיע מארם נהריים אל צפונה של הארץ – אל 'סולמה של צור' – הרואה את תושביה 'עסוקין בניכוש, בעידור ובנטיעה' פותח בהתלהבות ואומר: "הלואי ויהי חלקי בארץ הזאת" (בראשית רבה, פרשה לט).

ועוד : חכמינו העמיקו וראו בנטיעה 'הליכה בדרכי ד' ! שהרי כשם שנטע ד' אילנות בגן עדן, נצטוו ישראל בבואם לארץ 'להתחיל בנטיעות'. (ויקרא רבה פרשה כה, ג)

ועוד דוגמאות רבות.

בדרך זאת מובנת גם קביעתו של רבי אבא (סנהדרין דף צח,א) את זמנו של ' הקץ המגולה' על פי הפסוק בספר יחזקאל : "ואתם הרי ישראל – ענפיכם תטעו ופרייכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא..."(יחזקאל פרק לו,ח)

ברור הדבר, כי אין מדובר כאן בחישובי קיצין נסתרים, אלא בראייה ממשית של הדרך לשיבת ישראל לארצו.

בביטוי הנשגב של "תקוות דור דורים" בסיומו של הפתגם, מביא מרן הרב זצ"ל את עניין הנטיעות – עד לדורו של משיח, הזוכה ורואה את מטעי עצי הפרי על אדמת הקודש והם המפריחים בלבבות 'תקות דור דורים'.

(הפירוש - על פי "באר מגד ירחים" להרב עוזי קלכהיים זצ"ל)

מגד ירחים חודש טבת (מהדורה ב)

צללי החושך של העתקת התורה ליוונית-

ייהפכו לאור, כשייגלה המקור העברי - בטהרו.

(הראי"ה קוק, מגד ירחים, טבת תרע"ב, תרע"ד)

בימי חודש טבת בולטים מאד הימים המציינים ימי צרה לישראל, המוכר ביותר ביניהם הוא יום עשרה בטבת
בו החל המצור על ירושלים בשלהי הבית הראשון, מאורע אשר מסמל את תחילת חורבנה של העיר.
כמאמר הכתוב:

בַּחֲדָשׁ הָעֵשְׂרִי בְּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בָּא נֹבַךְ דְּנֶאֱצַר מֶלֶךְ בְּבֶלְ הוּא וְכָל תִּילּוֹ עַל יְרוּשָׁלַיִם וַיִּחַן

עֲלֵיהָ נִיבְנוּ עֲלֵיהָ דַיָּק (מגדל) סָבִיב. וְתִבֵּא הָעִיר בְּמִצּוֹר.... נִיחַיִּיק הָרָעֵב בְּעִיר וְלֹא הָיָה לָחֶם
לְעַם הָאָרֶץ (מלכים ב כה, א)

מצור זה נמשך כשנה וחצי עד להבקעת החומה וכיבוש העיר ב [ט' בתמוז](#) בשנה האחת עשרה למלכות
צדקיהו (586 לפנה"ס).

ועוד : במגילת תענית מסופר כי בתקופת תלמי המלך ביום ח' בטבת תורגמה התורה ליוונית על ידי שבעים
זקנים , - ומצויין שם כי אז "החושך בא לעולם" . לעומת זאת במסכת סופרים (פרק א, ז) מופיע הסיפור בגוון
מעט שונה , וכך שנינו שם :

"מעשה בחמישה זקנים שכתבו לתלמי המלך את התורה - יוונית - והיה היום קשה לישראל כיום שנעשה בו
העגל - שלא הייתה התורה יכולה להיתרגם כל צרכה
"

הסבר הדברים הוא בכך שפעולת התרגום העלימה את רמזי החכמה אשר בשמות ד' הכתובים בה וכן
באותיותיה, וכמובן שצמצמה והעמידה אותה רק למובן מוגדר אחד - ללא אותם 'שבעים הפנים' אשר לה.

חז"ל דימו מעשה זה ליום "שנעשה בו העגל" ויש להבין דמיון זה בכך שכשם שבחטא עשיית העגל צמצמו
את האלוקי האינסופי למעשה האדם – כך גם את התורה האינסופית- צמצמו למסגרת אנושית – שכלית
ומוגבלת , ואלו הם אותם 'צללי החושך' אשר בראשית פתגמו של מרן הרב זצ"ל

אכן, 'ירידת התורה' הזו הצמיחה תועלת מסוימת בהכשרת כלל האנושות לקראת התעלותה. דווקא כך,
יהיה בירידה זו , כדי לשפר את המצב המוסרי של אומות העולם בדרכם לקראת סופו של התהליך אשר בו
יהפכו לאור גם 'צללי החושך'.

[הפירוש - על פי "באר מגד ירחים" להרב עוזי קלכהיים זצ"ל]

מגד ירחים חודש כסלו (מהדורה ב)

"הברק האלהי שבנשמת החשמונאים, נתפוצץ לניצוצות -

כשיתקבצו - לאבוקה אחת - ישוב להיגלות."

(הראי"ה קוק, מגד ירחים, חשוון תרע"ב, תרע"ד)

במחשבה האנושית הרגילה נתפס המושג "שלום" כביטוי לביטולן של המחלוקות וכבקשה וכשאיפה לאחידות הדיעות.

אך - לדעת מרן הרב זצ"ל "השלום האמיתי אי אפשר שיבוא לעולם כי אם דווקא על ידי הערך של ריבוי השלום". וריבוי זה הוא – "שיתראו כל הצדדים וכל השיטות ויתברר איך כולם יש להם מקום, כל אחד לפי ערכו ועניינו" (עולת ראייה א עמ' של)

כזכור, החשמונאים – כהנים היו, והם ברכו, כמצווה וכמיועד, את עם ישראל בשלום.

ואכן, ייעוד עילאי זה הוא אשר נתן להם את העוז ואת העוצמה להילחם, ליטול חרב בידם כמו שעשה פנחס אביהם וקינא לכבוד ד' למען ה'שלום'. דווקא במלחמתם ביקשו להשיב את השלום על כנו ואף לטהר את המקדש מגילולי העבודה הזרה שהובאו אליו - וזאת למרות שעיסוקם היה ויהיה תמיד רוחני גרידא.

ועוד יש להדגיש כי פירודם של כל האורות בהיותם מצויים כיום בפיזור ובפרטיות, יביא בסופו של דבר לעושר הכללי בריבוי גוונים (אורות הקודש א, עמ' ל-לב) שכן אפילו 'הברק האלוהי' – אשר 'נתפוצץ לניצוצות' היינו: 'החכמה הנבואה, הצדק, הגבורה החסד והשמחה המופיעים לפנינו עתה 'זעיר כאן זעיר שם' - מנורת החנוכה היא אשר תביא את איחודם של כל האורות למקום אחד.

לשון מטבע הברכה על ההדלקה הוא 'נר חנוכה' לא 'נרות חנוכה' - יש בו כדי 'נשיאת הדעת' אל העתיד העליון של 'עולם האחדות' - היינו את הכישרון והיכולת לראות בכל גילויי האורות השונים - שורש אחד! לאמור, 'בית אב' אחד לכולם.

ואמנם, יש לזכור כי פעולה זו – היא בבחינת חינוך ארוך וממושך.

אבל כאשר תגיע העת 'כשיתקבצו לאבוקה אחת' כל אותם האורות הנפרדים, 'ישוב [אז] להיגלות הברק

האלוקי שבנשמת החשמונאים – וייגלה אז השלום האמיתי' – והוא אשר יביא את התיקון העליון, באיחוד כל הכוחות, ובשילוב כל המקצועות למקום אחד ולמגמה אחת.

[הפירוש - על פי "באר מגד ירחים" להרב עוזי קלכהיים זצ"ל]

מגד ירחים חודש חשון (מהדורה ב)

"כשהנשמה מאירה –

גם שמים עוטי ערפל

מפיקים אור נעים"

(הרב קוק, מגד ירחים חשון תרע"ב, תרע"ד)

השינויים בתקופות השנה באים כמובן לידי ביטוי במראה ובאופי של הסביבה החיצונית. האופי החיצוני-האקלימי הזה – משפיע בצורה ברורה מאד על מצב רוחו הפנימי של האדם.

כי הנה בסתיו – שעה שהשמיים אפורים בצבעם והם מלאי עננים – דווקא אז עלולות לעלות בלב האדם מחשבות 'שאינן שמחות', כמו שאלות ותהיות על קיומו ועל חידלון האדם במציאות.

הסביבה הסתוית – טרום החוף המתקרב – גורמת לאדם ראייה פסימית של החיים, ראייה השוללת את החיים בכלל ומתעלמת מן הטוב שבהם.

יש להבין כי לאמיתו של עניין מקורה של ראייה זו היא בחוסר ההרמוניה בנפש האדם ובעין הרעה שבאדם עצמו ולא בסביבה החיצונית.

אך מאידך – כ'שהנשמה מאירה' והרמוניה פנימית שוררת בלב האדם, הרי הוא זוכה לראייה אופטימית של העולם ועל המתרחש בו, והתבוננותו היא מנקודת מבט של אחדות וטוב יופי ושלו.

בשעה שכזו – אפילו מתוך הערפל בוקע אור נעים ואביב חדש הולך ובא אז לעולם!

וכיצד יכול האדם לסגל לעצמו את ראיית הטוב ואת מגמת האופטימיות בתוך הערפילים?

כותב על כך רבי משה חיים לוצאטו – הרמח"ל זצ"ל בראש ספרו "קל"ח פתחי חכמה":

"כל חכמת האמת אינה אלא חכמה מראה אמיתות האמונה. להבין – איך כל מה שנברא או נעשה בעולם... ואיך מתנהג [הכל] בדרך נכון מן האל האחד ברוך הוא, להביאו אל השלימות הגמור באחרונה."

היינו משמעות עומק האמונה הוא לדעת ולהפנים כי אפילו בתקופת משבר – הקב"ה משגיח על הכל ומכוון את העולם כולו להופעת הטוב.

(הפירוש על פי "באר מגד ירחים" להרב עוזי קלכהיים זצ"ל)

מגד ירחים חודש תשרי (מהדורה ב)

"חשבון הנפש וסילוד היראה – הם ניר התשובה,

אומץ הדעת וצהלת הרוח – ראשית תבואתה".

(הרב קוק, מגד ירחים תשרי תרע"ב, תרע"ד)

בביאור מהותה של מצוות "התשובה" – עסקו ההוגים והכותבים במשך כל הדורות, בפירוט השלבים המוליכים אל התשובה עד לקיומה בשלימות.

לדוגמא, בפרק השני בהלכות תשובה מנסח הרמב"ם (בהלכה ב) שלבים אלו בלשון זו: "ומה היא התשובה? [והוא מפרט:] (א) שיעזוב החוטא חטאו, (ב) ויסירו ממחשבתו, (ג) ויגמור בלבו שלא יעשהו עוד, שנאמר: "יעזוב רשע דרכו ואיש אוון מחשבותיו" (ישעיהו נה, ז). כאמור, בדרך זו של ציוני השלבים נוכל למצוא גישות בכלל ספרות המוסר. (כגון: בספר שערי תשובה לר"י מגירודי, במסילת ישרים לרמח"ל עוד).

בדברי מרן הרב זצ"ל המצוטטים לעיל, מדמה הרב את תהליך התשובה לפעילותו של החקלאי בשדה: ראשית - החרישה ("הניר") אשר דמיונה אצל האדם הוא לפעילות שיש בה מכאובים של חשבון הנפש ושל הסלידה מתוך יראה מן החטא. מצבים אלו הם ללא ספק קשים ואף מדכאים את עושיהם.

מאידך, עם התקדמותו, מסוגל האדם להגביר את ערך אישיותו ולחזק את כוחותיה עד כדי צמיחתה וצהלתה של הנפש.

אצל מרן הרב זצ"ל נקראת התופעה הזו בשם: "ראשית התבואה". שכן תשובה אמיתית שכזו – מביאה דווקא שמחה לחייו של האדם, דוגמת השמחה בתבואה הגדילה לראשונה בשדה.

סוגיית זו והשלכותיה על מצבי נפשו ורוחו של האדם השב בתשובה, עלו לדיונים חינוכיים עזים ואף סוערים בעולם התורה ובמיוחד עם התגברותה של תנועת המוסר ושיטות פעולתה בישיבות ליטא, ואין כאן המקום לדון בסיפור ההיסטורי החשוב הזה.

מרן הרב זצ"ל בחיבורו המיוחד "מוסר אביך" וכן בכתביו, נוטה באופן ברור דווקא לכוון התשובה השכלית, ולא הרגשית, אשר בה יש כאמור סממן של עצב ודיכאון.

מתוך פתגמו המצוטט לעיל בתיאור התשובה ובתיאור מרכיביה ואופייה ניכר כי הוא נוקט בלשון 'אומץ הדעת וצהלת הרוח', שהם תיאורים אופטימיים - לחלוטין.

(הפירוש על פי "באר מגד ירחים" להרב עוזי קלכהיים זצ"ל)

מגד ירחים לחודש אלול (מהדורה ב)

"ההכנה לתשובה הכללית"

היא קול השופר, המאסף לכל המחנות"

התורה איננה נותנת טעם ברור למצוות תקיעת השופר.

במסכת ראש השנה (דף טז,א) קובעת הגמרא באופן החלטי כי 'רחמנא אמר תקעו' והוא הסיבה המחייבת והטעם היחיד לתקיעת השופר. אכן, למדים אנו כי במשך הדורות ניתנו טעמים נוספים.

מכל הטעמים הללו מתייחס מרן הרב זצ"ל (פעמיים! בלוח "מגד ירחים" שפרסם בשנים תרע"ב-תרע"ד!) – דווקא לקשר שבין התקיעה לתשובה – ובתוכה "לתשובה הכללית". הוא קובע כי קול השופר הוא 'ההכנה לתשובה

ה הזו בהיותו
'מאסף לכל המחנות'.
ופירוש הדברים הוא כך:

מבשרי הציונות הראשונים הרב יהודה אלקלעי זצ"ל והרב צבי קלישר זצ"ל ראו בשיבת עם ישראל לארצו ואלוקיו ביטוי נאמן ל'גאולה הטבעית' של העם, על כן ראו בה עניין חיובי והרב יצחק יעקב ריינס זצ"ל הוסיף

בשיבה לארץ חובה הלכתית לשיפור חיי

ושכלל גישה זו בראותו
האומה.

בעקבות רבו הנצי"ב מוואלז'ין זצ"ל מדגיש מן הרב זצ"ל את תפקידו של השופר באיגודם של כל המחנות
שכן קיבוץ נדחי ישראל מכל גליוותיהם הוא תחילתה של
התשובה הכללית ושל אחדות העם.

ותירה מזו הוא כותב: "בחלישות הרוחנית - הפירוד הרוחני מתגבר" ...האחדות המקרית של הגזע
והעניינים החיצוניים לא יעצרו כח לאגד את הפירודים הרבים" (אורות התשובה יב,יא) על כן השופר המעורר
לתשובה ולמעשים טובים הוא הגורם המאסף לכל המחנות, והוא המביא את העם כולו
לתשובה הכללית
, היא הגאולה.

* הפירוש על פי "באר מגד ירחים" להרב עוזי קלכהיים זצ"ל

מגד ירחים חודש אב (מהדורה ב)

"גילת עם בשביבי אור ישועה

תקומם אשר הרסה בכיה של חננים"

(הרב קוק, מגד ירחים אב תרע"ד)

בתולדות ישראל מאופיין חודש אב - בעקבות האירועים הטראגיים שהתחוללו בו סביב יום 'התשעה באב' -
כיום של 'בכיה לדורות' בעקבות חטא המרגלים ובעקבות תגובת הבכי של העם באותו הלילה (תענית

כט,א)

כידוע, בהמשך הדורות הבאים – נוספו אירועים, אשר כולם מצביעים על 'מאיסה בארץ חמדה' (תהילים קו,כד).

מִרְן הַרְבַּ זַצ"ל קוֹרָא לְתִיקוֹנָם שֶׁל חֲטָא הַמְרַגְלִים וְחֲטָא עֲזִיבַת הָאָרֶץ עַל יְדֵי הַתְּעוֹרְרוֹת שֶׁל 'שִׁיבָה וִישׁוּעָה', וְעַל יְדֵי 'גִילַת עֵם' שִׁיִּסְמְלוּ אֶת שְׂאִיפְתּוֹ וְתִשְׁקֹתוֹ שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל לְאַרְצוֹ, בְּנִיגוּד לְרוּחַ דִּיבּוּרֵי הַתְּנַהֲגוֹת הַמְרַגְלִים.

'שְׂבִיבֵי הָאוֹר' – הֵם אֲשֶׁר יִגְרְשׁוּ אֶת קְדֻרוֹת חֲשַׁכַּת הָאֲבֵל וְהַחֹרֶבֶן.

כֹּל הַמֵּתְאֲבֵל עֲלֶיהָ – זֹכָה וְרוֹאֵה בְּשִׂמְחָתָהּ שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם, שִׂמְחַת הַבְּנִיין הַחוֹשֶׁפֶת אֶת הַקֶּשֶׁר הַמְהוּוֹתֵי אֲשֶׁר יוֹבִיל לְהַפִּיכָת יְמֵי הַצּוֹם וְהָאֲבֵל – לְיְמֵי שִׁשּׁוֹן וְשִׂמְחָה.

(פִּירוּשׁ עַל פִּי 'בְּאֵר מִגְד יְרַחִים' לְהַרְבַּ עוֹזֵי קַלְכֵּהִים זַצ"ל)

מגד ירחים חודש תמוז (מהדורה ב)

"מבין המצרים נגאל עם"

על ידי מורים חמושים בגבורה רוחנית

שאינם צריכים למקל חובלים"

(הרב קוק, מגד ירחים תמוז תרע"ד)

הזכרון ההיסטורי הנוגע לחודש תמוז - מתקשר בתודעה הלאומית עם אירועי הפורענות ועם חורבן ירושלים. ימים אלו – יבואו כמובן לשיאם בתשעה ובעשרה לחודש אב בסיימה של תקופת "בין המיצרים".

מן הרב זצ"ל 'משליך' הרגשה זו גם אל 'דרכי החינוך'. בדבריו הוא רומז למנהג המופיע ב'ספר הרוקח' (סימן שיט) שלא להכות את התלמידים בתקופת קיטרוג זו ' ברצועה' – אלא לחנך אותם דווקא ב'דרכי נועם' ואז תבוא 'גאולת העם' (=חינוכו) על ידי 'מורים חמושים בגבורה רוחנית' היינו על ידי מורים בעלי שאר רוח.

בפרסומו 'עקבי הצאן', הראשון שנדפס בארץ ישראל, הוא מאפיין את מקור ירידתו הרוחנית של הדור לא בלב, לא ברגש, או בתאוה ובהפקרות – אלא דווקא את האדם לאפיק הרצוי דווקא בהתעמקות בעולם ההגות היהודית. (מאמר עבודת אלוקים, עמ' קמג) במוח! על כן יש לדעתו לכוון

זאת - בהקפת ובעיסוק בכל חלקי התורה העוסקים בתורת האמונה, אשר תיעשה כאמור דווקא על ידי מחנכים המתגברים בדרכי חינוכם על יצר הכעס וכיו"ב - תגובתם המאופקת, ללא 'מקל החובלים' – ככינויים של תלמידי החכמים שבבל, שלא בארץ ישראל, היא אשר תתרום להצלחתם ולגאולת העם השלימה.

(פירוש על פי 'באר מגד ירחים' להרב עוזי קלכהיים זצ"ל)

מגד ירחים חודש סיון (מהדורה ב')

"אור תורה מתוך ערפל

ומעם נפרד משיח ד' "

(הרב קוק, מגד ירחים סיון תרע"ד)

האירוע ההיסטורי הבולט בחודש סיון הוא כמובן מעמד הר סיני-יום מתן התורה. החודש נקרא בתורה בשם " החודש השלישי" וברשימות המועדים מוזכר התאריך כיום להבאת ה'מנחה החדשה' בפרשת אמור (ויקרא) וכ"יום הביכורים" בפרשת פנחס (במדבר) .

מין הרב זצ"ל משלב בפתגם החודש שני מאורעות מרכזיים – 'מתן תורה' ו'לידתו של דוד המלך'. לשני אלו - מכנה משותף בהיותם ביטוי להשתחררות מן העולם הגס והעכור, וציון עלייה לעולם של אצילות וטהרה.

"אור התורה" מופיע דווקא 'מתוך הערפל' והתורה מאירה מאז ואילך, את החשיכה הרוחנית השוררת בעולם תוצאת שעבוד מצרים.

כמסופר בפרשת וירא 'נפרד', לוט - מאברהם אבינו, אך למרבית הפלא והשמחה, לבתו - רות - למרות מואביותה - תכונות של חסד כזרעו של אברהם אבינו – ועל כן זכתה להיות "אמה של מלכות" אמו של דוד המלך – משיח ד'.

(פירוש על פי 'באר מגד ירחים' להרב עוזי קלכהיים זצ"ל)

מגד ירחים חודש אייר (מהדורה ב)

"הגבורה העילאה של תלמידי רבי עקיבא

והצפונה של קדושי הקהילות

מתחברות יחד באוצר הרזים של רשב"י "

(הרב קוק, מגד ירחים אייר תרע"ד)

חודש אייר – בהיותו בין חודש ניסן לחודש סיון - נתון כולו בתוך ספירת העומר .

במובן ההיסטורי בולט בו ביותר - נושא "הגבורה" . בראייתו הייחודית מחבר מרן הרב זצ"ל יחדיו

את גבורת 'תלמידי רבי עקיבא' עם גבורת 'קדושי הקהילות' ועם התואר העילאי של חז"ל למתן

תורה - אשר ניתנה מפי הגבורה – ובל"ג בעומר מתווספת לה תורת הנסתר ואישיותו של רשב"י

היינו תלמידי רבי עקיבא אשר חיברו בין ישיבת בית המדרש למלחמת 'מרד' בר כוכבא.

קהילות שו"מ – שפירא וורמייזא ומגנצא מסרו נפשם בגבורה על קידוש השם -
ד'תתנ"ו

ובקיץ שנת

1 (

[096](#)

)

החלו מסעי הצלב והניסיונות להציל את היהודים כשלו ואלפים רבים מסרו את נפשם על קידוש השם.

ואכן, מרן הרב זצ"ל קובע כי כל גבורתם של כל אלו באו מעומק תורת הרזים של רבי שמעון בר יוחאי.
(הנושא - מחייב כמובן הסבר רחב ומעמיק)

(על פי 'באר מגד ירחים' להרב עוזי קלכהיים זצ"ל נפטר ט' באייר תשנ"ד)

מגד ירחים חודש ניסן (מהדורה ב)

יציאת ישראל ממצרים

תישאר לעד האביב של כל העולם כולו.

(הרב קוק, מגד ירחים, ניסן תרע"ד)

'יציאת מצרים' מוזכרת תדיר בחיי עם ישראל, וכמובן בתפילותינו בכל שבת, חג ומועד

מִרְחֵב זצ"ל מרחיב ומוסיף כי היא 'האביב' של העולם כולו.

מפי רבינו הרצ"ה זצ"ל למדנו, שמרן הרב זצ"ל קבע - כי אם ח"ו לא הוציאנו הקב"ה

ממצרים – כי אז היה העולם כולו נשאר במדרגה נמוכה חסרת כל רוממות רוחנית,

הגאולה הפיסית מן השעבוד - משולבת בגאולה הרוחנית של מתן התורה,

ושתיהן יחדיו הן 'האביב הפורח' של העולם כולו.

(פירוש על פי 'באר מגד ירחים' להרב עוזי קלכהיים זצ"ל)

מגד ירחים חודש אדר ב (מהדורה ב)

"לא רק איש - בכוסו יוכר,

כי אם הגוי כולו "

(הרב קוק, מגד ירחים , אדר תרע"ד)

אמרו חז"ל כי בשלושה דברים האדם ניכר בכוסו , כיסו וכעסו. מרן הרב זצ"ל מרחיב מימרה זו וקובע כי היא שייכת לא רק לפרט אלא גם לכלל ישראל.

בתלמוד מצאנו : "שישראל אוכלין ושותין- מתחילין בדברי תורה ובתשבחות אבל עובדי כוכבים... אין מתחילין אלא בדברי תיפלות...הללו אומרים 'מדיות נאות' והללו אומרים 'פרסיות נאות'..". (מגילה דף יב,א)

לאמור : בסיס השמחה בעם ישראל הוא דווקא הצד הרוחני שבה. כך קובע גם הרמב"ם : "כשאדם אוכל ושותה ושמח ברגל, לא ימשך ביין ובקלות ראש, ...שהשכרות והשחוק הרבה וקלות הראש, אינה שמחה - אלא הוללות ושכלות" (הלכות יום טוב, פרק ו, הלכה כ).

כאן- בשמחה המביאה להתעלות רוחנית ולעבודת ד' טמון ההבדל התהומי, בין חגי ישראל ובין חגינגאות הגויים, ועל כן גם בכוסו יוכר העם כולו , ולא הפרט בלבד.

ומרן הרב זצ"ל מוסיף בספרו 'אדר היקר' (עמ' קיז) ...כי "רק כאשר העונג והשמחה הפנימית בלב מצורפים (מצטרפים) למעשה הטוב, אז הם מתבססים (מופנמים) באדם".

(פירוש על פי 'באר מגד ירחים' להרב עוזי קלכהיים זצ"ל)

מגד ירחים חודש אדר א (מהדורה ב)

"המזכירים כרכים ומוקפים מימות יהושע בן-נון

לא יוכלו להישאר עבדי אחשוורוש"

(הרב קוק, מגד ירחים אדר תרע"ד)

משיצא עם ישראל לנדודיו הארוכים, הורה לו ירמיהו הנביא, 'לדרוש שלום העיר' ולהיאחז בגולה, הוראה זו מסוגלת הייתה ח"ו להפוך לתורת הגלות – למצב של קבע, ולדורות.

המאזין לרחש העולה מן הפסוקים במגילת אסתר. "איש יהודי... אשר הגלה... עם הגולה..... אשר הגלתה..
אשר
הגלה
נבוכדנצר מלך בבל... (אסתר ב, ה-ו) מרגיש את צער דרי הגולה, הכואבים על הניתוק מארצם, ואשר גם בהצלתם בשיא שמחתם, לא שכחו את מעמדם השפל, ללא ארץ חמדה.

מעתה יובהר הפתגם, כי גם כאשר קבעו מצוה לדורות בקריאת המגילה - תלו זאת בהזכרת ארץ ישראל, 'מימות יהושע בן נון'. כי לא יכולים היו ולא רצו להשלים עם הצלחות זמניות במלכויות הזרות.

וסיפר אחד ממקשיבי לקחו של מרן הרב זצ"ל שפעם בשמחת פורים עלה הרב על השולחן וקרא בקול רם

ובהתלהבות קודש: "איככה אוכל וראיתי באובדן מולדתי" – זוהי כל התורה כולה.

(הפירוש על פי 'באר מגד ירחים' להרב עוזי קלכהיים זצ"ל)

כל עלוני מגד ירחים

שיצאו לאור בשנים תש"ס-תשע"ט (2000-2019)

בעריכת הגב' שושנה רייך

[שבט תשע"ט - גליון 235](#)

[טבת תשע"ט - גליון 234](#)

[כסלו תשע"ט - גליון 233](#)

[חשון תשע"ט - גליון 232](#)

[תשרי תשע"ט - גליון 231](#)

[אלול תשע"ח - גליון 230](#)

[אב תשע"ח - גליון 229](#)

[תמוז תשע"ח - גליון 228](#)

[סיון תשע"ח - גליון 227](#)

[אייר תשע"ח - גליון 226](#)

[ניסן תשע"ח - גליון 225](#)

[אדר תשע"ח - גליון 224](#)

[שבט תשע"ח - גליון 223](#)

[טבת תשע"ח - גליון 222](#)

[כסלו תשע"ח - גליון 221](#)

[חשוון תשע"ח - גליון 220](#)

[תשרי תשע"ח - גליון 219](#)

[תשרי תשע"ח - גליון 219](#)

[אלול תשע"ז - גליון 218](#)

[אב תשע"ז - גליון 217](#)

[תמוז תשע"ז - גליון 216](#)

[סיון תשע"ז - גליון 215](#)

[אייר תשע"ז - גליון 214](#)

[ניסן תשע"ז - גליון 213](#)

[אדר תשע"ז - גליון 212](#)

[שבט תשע"ז - גליון 211](#)

[טבת תשע"ז - גליון 210](#)

[כסלו תשע"ז - גליון 209](#)

[חשון תשע"ז - גליון 208](#)

[תשרי תשע"ז - גליון 207](#)

2	ה'תרע"ג
100	ה'תרע"ד
17	ה'תרע"ה
100	ה'תרע"ו
100	ה'תרע"ז
100	ה'תרע"ח
115; n	ה'תרע"ט
100	ה'ת"ש
8	ה'ת"א
8	ה'ת"ב
70	ה'ת"ג
4	ה'ת"ד
30	ה'ת"ה
2	ה'ת"ו
2	ה'ת"ז
32	ה'ת"ח